

NOVA GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE FILATELIJA

Veselko Guštin, prvi slovenski FIP
sodnik v razredu poštna zgodovina 4

Ivan Turk

Znamenite uradno neizdane znamke s
sliko partizana in Tita 6

Bojan Bračič

Potujoče pošte na Koroški progi 8

Tom Trpkovski

Pošta na tleh današnje R Makedonije 20

Iztok Turel

Molekula DNK 30

Obisk krožka, Nov krožek 36

Teden vseživljenjskega učenja v Žalcu 37

FIRAMLA in FIMERA 2013 38

Novosti v knjižnici, poletje 2013 39

Svetovna fil. razstava Avstralija 2013 40

68. FILSANDA 41

Razstava AJF 2013, Eppan-Appiano 42

Croatica 2013 44

Thailand 2013 46

6Okno – deset let 48

Fil. razstava na MORS 50

Aktivnosti v Celju 52

Prečkamo mostove – povezujemo ljudi 54

Aktivnosti v FD Maribor 56

Nič spanja pod Peco 58

FES 60

Ivan Turk

Slovenske poštna znamke s črtno kodo 61

NOVA FILATELIJA **Glasilo Filatelistične zveze Slovenije**

*“Za bogatitev in širjenje
filatelističnega znanja”*

Filatelistična zveza Slovenije je registrirana v Ljubljani kot neprofitna organizacija zveze filatelističnih društev v Sloveniji. FZS je članica Mednarodne filatelistične zveze (Federation International de Philatelie — FIP) in Združenja evropskih filatelističnih zvez (Federation Of European Philatelic Associations — FEPA)

Za izdajatelja:
Peter Suhadolc

Uredniški odbor

Glavni in odgovorni urednik:
Bojan Bračič
e-naslov: bojan.bracic@triera.net

Člani uredniškega odbora:
Vencelj Ferant, Veselko Guštin,
Igor Pirc, Lojze Tomc

Ponatis člankov z navedbo avtorja je dovoljen samo s pisnim soglasjem uredništva.

Fotografija na ovitku:
Razglednica, poslana na Dunaj, ki so jo v vagon potujoče pošte Prevalje-Maribor oddali v Dravogradu.

Prelom in tisk:
www.evrografis.si
oktober 2013

Naklada:
1200 izvodov

Naslov uredništva:
Filatelistična zveza Slovenije
p. p. 1584
1001 Ljubljana
<http://www.fzs.si>

ISSN 1408-0303

Cena: 2 EUR, za tujino 3 EUR
Glasilo prejemajo člani FZS brezplačno.

NOVA FILATELIJA

GLASILO FILATELISTIČNE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK XXIX

ŠTEVILKA 3/2013

Beseda urednika

Tokrat je nekaj več branja, čeprav ni dvojna številka. Nabrlo se je, kar pomeni, da se nekaj dogaja; in res se je letos spet dogajalo. Poleg dve tradicionalnih prireditvev, nacionalnih razstav z mednarodno udeležbo, je bil še kup drugih za filatelijo in filateliste pomembnih dogodkov. Razen tega smo se udeležili več filatelističnih prireditvev v tujini, o katerih je veljalo zapisati kakšno besedo. Pa leta še ni konec in nekaj pomembnih filatelističnih manifestacij je že napovedanih tudi za prihodnje. To vse pomeni, da smo slovenski filatelisti med zelo aktivnimi. V splošnem upadanju zanimanja za filatelijo, ki ga ugotavljamo v Evropi, je to prav gotovo pohvalno in razveseljujoče. Poleg tega so se tokrat razpisali proučevalci in raziskovalci poštne zgodovine in drugih zanimivosti o znamkah in filateliji, tako da sem moral nekaj prispevkov, prvotno namenjenih tej številki, predstaviti v naslednjo.

Čeprav imam pri tem delu že kar nekaj kilometrine (v zadnjem času je to postal priljubljen izraz), sem imel tokrat več problemov pri postavljanju vsebine. Najprej sem moledoval za prispevke, potem pa se je vsulo. Že ko sem urejal in obdeloval prejeto gradivo, sem ugotovil, da ga je tokrat nekaj več. Kljub temu me je 72 strani po prvem prelomu presenetilo. Res je, da je bilo nekaj strani na pol praznih, toda vse slikovno gradivo je bilo postavljeno v širini največ enega stolpca; nekaj »fotk« bi le veljalo povečati, to pa pomeni več prostora. Pri postavljanju zrcala (špegla) se poskušam držati principa, da se vsak prispevek (razen krajših obvestil) začne na vrhu strani, da so daljši prispevki postavljeni tako, da se začnejo na levi strani pri odprti reviji, da so slike dobro vidne (kar pa je dostikrat odvisno od fotografa, ali od tistega, ki je delal digitalne kopije), da Potem pa je tu še zahteva, da mora imeti revija tako število strani, ki je deljivo s štiri, kar gre nekaterim težko »v čepico«; pogojeno je z načinom vezave. Treba je bilo nekaj slik zmetati ven in vse niso v taki velikosti, kot bi si avtorji morda želeli. Na koncu sem tokrat pristal pri 63 straneh, kar seveda ni deljivo s štiri, poleg tega pa sem pri začetku pisanja teh vrstic (to delam vedno na koncu, ko zaključujem zrcalo) ugotovil, da nismo »rekli nobene« o letošnji FIMERI in FIRAMLI, ki so ju kljub vedno večjim problemom tudi letos vzorno pripravili člani FD Trbovlje, niti o zanimivi akciji z maksimum kartami, ki jo je skupaj pripravilo pet društev. Nekaj sem na brzino dodal na manjkajočo stran sam, pričakujem pa, da bo za prednovoletno branje kdo o tem pripravil kaj več.

Veselko Guštin, prvi slovenski FIP sodnik v razredu poštna zgodovina

V prvi polovici septembra smo na FZS prejeli formalno pismo Mednarodne filatelistične federacije (FIP), ki javlja FZS, da je tajnik FZS, gospod Veselko Guštin, postal polnopravni FIP sodnik za poštno zgodovino. Veselku seveda najprej iskrene čestitke v imenu vodstva FZS in v imenu vseh slovenskih filatelistov.

Veselko je član FD Ljubljana in v naših krogih že dolgo znan kot nekdo, ki se že več let ukvarja ne le z objavljanjem člankov in knjig s poštno zgodovino, ampak tudi vneto pripravlja različne eksponate na to temo. Naj omenimo le oba tekmovalna razstavna eksponata, s katerima je dosegel pozlačeno kolajno na FIP razstavah: Trst, Gorica in Slovensko Primorje med leti 1918 in 1938 in Slovenci v Ducejevih taboriščih. Slednjo je prejel medaljo pred dvema letoma na svetovni razstavi v Indiji.

Veselko Guštin je svoje pripravništvo

uspešno opravil na svetovni filatelistični razstavi v Bangkoku na Tajskem avgusta letos. Posebno me veseli, da sem bil tudi sam prisoten v žiriji med njegovim pripravništvom. Tako njegov vodja ekipe (team leader) Madžar Pal Lippai, kot podpredsednik FIP, odgovoren za sodnike pripravnike pri FIP, Peter McCann, ki ga je ustno izprašal, sta mi takoj povedala, da je izpit opravil z odliko in da sta vesela, da ga FIP lahko uvršča med svoje sodnike.

Pot do sodniškega FIP pripravništva ni ravno enostavna. Pripravnika lahko prijavi za pripravništvo njegova federacija – v našem primeru FZS – šele potem, ko kandidat izpolnjuje celo vrsto pogojev. Bodoči pripravnik je moral že biti razstavljavec na FIP razstavi in pri tem je moral v zadnjih desetih letih pred prošnjo za pripravništvo prejeti na FIP razstavi za svojo zbirko v razredu, za katerega prosi pripravništvo, vsaj pozlačeno medaljo. Kandidat mora že biti nacionalni sodnik z izkušnjo sojenja na vsaj dveh državnih razstavah. Poznati mora vsaj enega od uradnih jezikov FIP in se znati sporazumevati v angleščini. Obvezno se je moral udeležiti vsaj enega od FIP priznanih seminarjev v zahtevnem razredu. Razen tega mora pripravnik poznati razne veje FIP filatelije ter obvladati vse FIP pravilnike o razstavah in razstavljanju, še posebno tiste o razstavljanju v zahtevnem razredu z zadevnimi smernicami. Mora biti tudi sposoben uveljavljati pravilnike in smernice med samim sojenjem.

Pripravnik je med svojim pripravniškim delom na svetovni razstavi, na katero je bil povabljen, skrbno podrobno gledom vodje ekipe. Med drugim

mora pripravnik samostojno oceniti vsaj tri eksponate, ki mu jih določi vodja ekipe. Njegove ocene vodja primerja s tistimi, ki jih je eksponatom neodvisno od pripravnika dala njegova ekipa. Pripravnik mora znati razložiti svoja dognanja in dodeljeno število točk (nivo medalje), ki ga je dodelil eksponatom, in razložiti morebitna odstopanja od ocene ekipe, ki pa smejo biti le malenkostna. Dalje mora pripravnik prestopiti tudi ustni izpit, na katerem je ocenjeno njegovo vedenje o FIP pravilnikih in smernicah in o FIP na splošno.

Šele ko vodstvo FIP na podlagi prejetih poročil potrdi kandidatovo pripravištvu in to sporoči njegovi nacionalni federaciji, postane pripravnik polnopravni FIP sodnik.

To dolgotrajno pot je Veselko Guštin z lahkoto in z veseljem opravil. Želimo mu, da bi lahko čim prej potrdil svoje FIP sodništvo tudi na svetovni FIP razstavi in da bi mu bilo sojenje v čim ve-

čje zadovoljstvo. Naj pri tem spomnim, da mora sodnik ne le znati soditi po vseh pravilih, ampak predvsem znati svetovati razstavljalcu, kako naj izboljša svoj eksponat. Prepričan sem, da bo Veselko vse to uspešno delal.

Peter Suhadolc

London 2015 Europhilex

Ob 175. obletnici izida prvih znamk, znamenitih črnih penijev, pripravljajo v Londonu kontinentalno filatelistično razstavo. Na razstavi bodo zastopani vsi standardni razstavniki skupaj z odprto filatelijo. Poleg »velikih« eksponatov v petih ali osmih vitrinah so predvideni tudi eksponati v eni vitrini, razen v mladinskem razredu. Pri razvrstitvi v starostno skupino v mladinskem razredu velja starost 1. januarja 2015. Vsak

razstavljalcev lahko prijavi v posameznem razredu največ en eksponat.

Za sodelovanje na omenjeni razstavi se je potrebno prijaviti nacionalnemu komisarju za to razstavo Bojanu Bračiču najpozneje do 20. decembra 2013. Prijave pošljite na: bojan.bracic@triera.net.

Več informacij in obrazec za prijavo najdete na spletni strani www.london2015.net.

Ivan Turk

Znamenite uradno neizdane znamke s sliko partizana in Tita

Znano je, da je v času II. svetovne vojne tudi na osvobojenem ozemlju na svojstven način delovala politično pomembna kurirska povezava kot nekakšna specifična poštna organizacija. Zanimivo pa je, da je v tej zvezi leta 1944 skoraj prišlo do izdaje prve partizanske znamke.

V nekdanjem Katalogu poštanskih maraka jugoslovenskih zemalja (Beograd 1991) je pojasnjeno, da je aprila 1944 v Drvarju od Vrhovnega štaba preko Ivana Milutinovića znani umetnik Džordže Andrejević-Kun dobil naročilo za zasnovo prve partizanske znamke. Zanj je izdelal kliše na leseni plošči iz hruškovega lesa z dimenzijo 20 x 30 mm ter sam s temno rdečo barvo poskusno odtisnil 20 primerkov znamke s sliko partizana, ki v desni roki drži puško, v levi pa zastavo, zgoraj je napis Jugoslavija v latinici in spodaj v cirilici, brez oznake frankature, ker tedaj na osvobojenem ozemlju ni bilo enotne lastne valute. V juniju 1944 naj bi jo tiskarna normalno natisnila, vendar je to preprečil nemški desant na Drvar, ko so bile uničene tudi vse priprave zanj. Tako je ostal le poskusni odtis te znamke v omenjenih 20 primerkih, od katerih je po navedbi v Katalogu avtor predal 10 primerkov Ivanu Milutinoviću za uporabo na njegovih pismih, poslanih v Črno goro, dva primerka je izročil tiskarjem, ki naj bi poskrbeli za celotno naklado znamke, dva primerka je dal Vladimirju Dedijerju, ki je bil tedaj v Italiji, en primerek je zadržal za sebe in en primerek za kasnejši muzej PTT, medtem ko je za ostalimi primerki bila izgubljena vsaka sled (str. 134).

V nadaljevanju prikazujemo izvorni poskusni odtis te prve republikanske ju-

goslovanske znamke, ki ga je signal in atestiral inž. Mirko Verner 26. 8. 1972.

O tej znamki oziroma o njenem poskusnem odtisu kasneje ni bilo več nikakršnih navedb, ne pozna je niti katalog Michel, niti sodobni Katalog poštanskih maraka u upotrebi na teritoriji Srbije (Beograd 2003). Vse je zapadlo v pozabo.

Nekoliko drugačna je zgodba o jugoslovanski poštni znamki ob 80-letnici maršala Tita, ki naj bi izšla leta 1972.

Michel katalog navaja, da sta bili natisnjeni znamki za 0.50 in 1.25 din (Mi I in II za štev. 1468) ter blok za 10 din (Mi III za štev. 1468), ki pa niso prišli

v prodajo, ker se s tem ni strinjal sam Tito. Nekdanji domači katalog iz leta 1991 o takšni izdaji nima nikakršnih navedb, prav tako tudi ne novi katalog iz leta 2003. To praktično pomeni, da ni več na razpolago primerkov, ki bi se lahko pojavili na jugoslovanskem filatelističnem trgu. Ker pa utegne domače zbiralce le zanimati, kakšni sta bili obe neizdani znamki in neizdani blok pred takorekoč popolnim uničenjem že natisnjene in gumirane naklade, jih predstavljamo z naslednjo sliko primerkov, ki so ušli uničenju:

Kot je poznano, so na Titov rojstni dan leta 1972 končno bile izdane znamke in blok, ki so imeli naslednjo podobo:

Obe uradno izdani znamki sta se pojavili tudi v nezobčani obliki, ki je širšemu krogu zbiralcev v glavnem nepoznana, čeprav o njej govori npr. domači Katalog iz leta 2003 (SK 1859-1860 A) in tudi katalog Michel (1466-1467 U). Kot izredno redki se pojavljajo tudi bloki z zlatim okvirom, toda brez napisa, kar navaja katalog Michel kot Block 17 F, medtem ko sodobni domači katalog iz leta 2003 omenja le blok 22 brez zlatega okvira. Ker sta obe napaki širši filatelistični javnosti nepoznani, ju predstavljamo v nadaljevanju:

Bojan Bračič

Potujoče pošte na Koroški progi

V letošnjem maju smo praznovali 150-letnico Koroške ali Dravske proge. Ta, včasih zelo pomembna železniška linija, je v svoji zgodovini »gostila« več potujočih pošt ali ambulanc, v določenem časovnem obdobju nepogrešljivih elementov poštnega sistema. Ob letošnjem praznovanju smo obudili spomin na ta del poštnega sistema s prevozom pisemskih pošiljk s »potujočo pošto št. 82« na progi Maribor-Prevalje.

Po uveljavitvi železnice kot transportnega sredstva je v tistem času zanesljiv in hiter prevoz začela uporabljati tudi pošta. V začetku so z vlaki pošiljke samo prevažali s spremljevalci, kmalu pa so izdelali posebne vagone, v katerih so lahko poštno stvarino tudi predelovali. Med potjo so predelovali (usmerjali, kartirali itd.) pošiljke prevzete na matični pošti in tiste, ki so jih sprejeli v sklepih med potjo. Na postajah ob poti so oddajali poštno sklepe, ki so jih pripravili med vožnjo, sprejemali pa so tudi posamezne poštno pošiljke.

Prvi poštni vagon je začel obratovati leta 1838 na progi London-Birmingham. Imenovali so ga Travelling post office (potujoči poštni urad). Take poštno vagone so kmalu uvedli tudi drugod. V Avstriji je prva potujoča pošta, imenovana Fahrendes postamt (potujoč poštni urad), kasneje Bahnpost (vlakovna pošta) začela obratovati 1. avgusta 1850 na progi Dunaj-Oderberg, leto kasneje pa še na progi Dunaj-Gloggnitz.^{1,2} Na našem ozemlju je začela obratovati prva potujoča pošta od Dunaja do Trsta po zgraditvi železniške proge čez Semmering in odprtju proge Dunaj-Gradec-Maribor-Ljubljana-Trst leta 1857.

Za železniško potujočo pošto se je med poštnim osebjem pri nas udomačilo ime »ambulanca«³ (nem.: ambulant – potujoč; franc.: bureaux ambulants – potujoči urad), ki ga mnogi filatelisti uporabljamo še danes.

Maketa ambulančnega (=poštnega) železniškega vagona, 1875.

Potujoče pošte so bile vezane na železniške linije (proge), vendar je bilo na nekaterih linijah več različnih potujočih pošt. Da bi jih razlikovali, je imela vsaka svojo številko, podobno kot so imeli svoje številke posamezni vlaki. Ker so ambulanca pošiljke tudi sprejemale (vagoni potujoče pošte so imeli poštno nabiralnike), je imela vsaka poštni žig, s katerim so žigosali samo tiste pošiljke, ki so jih sprejeli direktno na vagonu potujoče pošte; seveda so z žigom potujoče pošte žigosali tudi pošiljke iz sklepov (poštnih vreč), ki jih na sprejemni pošti pomotoma niso žigosali.

Vsaka potujoča pošta je imela določeno matično pošto. V večini primerov je vsaka ambulanca delovala v dveh smereh, od matične do končne postaje in nazaj. Redke so delovale samo v eni smeri, od matične do končne postaje ali obratno. Obe smeri neke potujoče pošte sta imeli praviloma isto številko⁴, čeprav obstaja nekaj izjem že ob koncu 19. stoletja. Pri nas se je sistem številčenja potujočih pošt spremenil ob uvedbi poštnih številok za poštno urade v času socialistične Jugoslavije. Po novem

sistemu sta se številki potujočih pošt na isti liniji, toda v različnih smereh, razlikovali za število 40. Ambulanca v smeri Ljubljana-Zagreb je imela številko 61638, v smeri Zagreb-Ljubljana pa 61678 (nižjo številko je imela smer iz matične pošte)⁵.

Žigi potujoče pošte v cesarski Avstriji so imeli v začetku napis v eni ali dveh vrstah K.K. FAHRENDES POSTAMT No ... (tu je bila številka potujoče pošte). Ti žigi so bili brez datuma. Po letu 1872 so se pojavili okrogli žigi z enakim napisom in številko ambulance; kasnejši so dobili tudi datum z letnico v obliki ulomka. Nekateri žigi so imeli okrajšane besede ali samo kratico F. P. A.; obstaja tudi žig za napisom UFFICIO AMBULANTE No ...

**K.K. FAHRENDES
POSTAMT N° 3.**

**K.K. FAHRENDES POSTAMT
WIEN SALZBURG N° 13**

Leta 1875 so uvedli v monarhiji enokrožne žige z napisom K.K. POST AMBULANCE s številko potujoče pošte in datumom v obliki ulomka, obstajali pa so tudi taki brez datuma. Še vedno so bili v uporabi »dolgi« (eno ali dvovrstični) žigi z napisi FAHRENDES POSTAMT ali POSTAMBULANCE No ... , slednji tudi v pravokotniku z zaobljenimi robovi (škatlasti žigi).

**K. K. POST AMBULANCE
WIEN PILSEN**

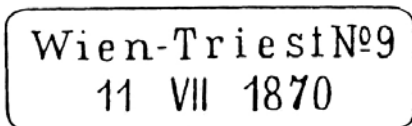
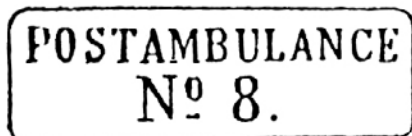
Ambulantne pošte so uvedli najprej na glavnih progah, na manj pomembnih progah pa so pošto odpravljali poštni in železniški sprevodniki (kondukterji), ki so s poštami ob progi izmenjevali samo direktne sklepe (brez predelave poštna

tvarine) – kondukterska pošta. Kondukterske pošte so se pojavile tudi da glavnih progah kot dodatek ambulancam. Ministrstvo za trgovino je 5. maja 1886 izdalo odlok, po katerem so uslužbenci kondukterskih pošt za žigosanje službenih papirjev uporabljali (praviloma) dvovrstične žige z napisom POSTCONDUCTER IM ZUGE No... (dodana je bila številka vlaka), s katerimi pa so lahko žigosali tudi sprejete pošiljke.

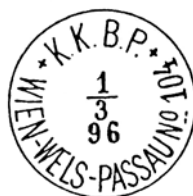
Ti žigi obstajajo tudi z specifikacijo vlaka: COURIRZUGE, EXPRESSZUGE, SCHNELZUGE, pa tudi z zapisom POSTBEGLEITER (spremljevalec) namesto postcondukter.

POSTCONDUCTEUR IM ZUGE
GOTTSCHÉE-LAIBACH No 2254
2354

Po letu 1891 so se pojavili enokrožni, po letu 1895 pa tudi dvokrožni žigi z napisom K.K. BAHNPOST ali kratico K.K.B.P, številko potujoče pošte in datumom v obliki ulomka. Poleg naštetih so bili v uporabi tudi škatlasti žigi z napisom POSTAMBULANCE in zapisanima postajama (začetno in končno) in številko potujoče pošte.⁶

Kasneje so bili v uporabi v glavnem dvokrožni pa tudi enokrožni žigi z imeni začetne in končne postaje, številko potujoče pošte in datumom.^{7,8}

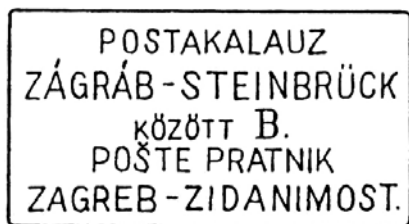
Zaradi vse večjega obsega prometa, ki so ga opravljali poštni sprevodniki (kondukterji), so jih 1. februarja 1898 v veliki meri prekvalificirali v potujoče pošte nižjega reda. Teh je bilo skupaj 296, vendar so v to število vštete poleg kondukterskih pošt tudi novoustavljene ambulance nižjega reda. Kondukterske pošte so ime poštne ambulance nižjega reda dobile šele po odredbi 10. januarja 1900, ko so naziv kondukterske pošte črtali iz uradnega jezika.⁷ Vse ambulance nižjega reda so imele številke nad 200, razvrščene po glavnih poštah. Ambulance iz in na Dunaj so imele številke od 201 do 250 in 601 do 620; Dunaj-Trst in Trst-Dunaj je imela številko 206. Vse te ambulance so imele enokrožne žige z imenom pošta, datumom in številko ambulance v pravokotniku; številka ambulance je bila pri prvih žigih nad datumom, pri kasnejših pa na spodnji strani, pod datumom.^{7,8}

Sistemi številčenja potujočih pošt so se spreminjali; isto številko je po nekem času lahko dobila druga ambulanca. Primer: Potujoči pošti Marburg-Franzensfeste (Maribor-Fortezza) sta imeli številki 31 in 32 do 1. maja 1883. Po tem datumu sta ti številki pripadli potujoči pošti Praga-Bodenbach. Potujoča pošta št. 10 je najprej delovala na relaciji Dunaj-Pešta, potem na relaciji Dunaj-Plzen in po 1. avgustu 1883 na relaciji Dunaj-Trst (Wien-Trieste).⁹

Opisani so žigi potujočih pošt v Avstriji, ker so bili takšni v veliki meri do leta 1918 tudi na ozemlju Slovenije. Na delu našega ozemlja pa so registrirane tudi potujoče pošte madžarskih železnic; po uvedbi Avstro-ogrske monarhije so madžarske pošte postale samostojne. Gre za liniji Budimpešta-Pragersko št. 7 in Zagreb-Zidani most, od katere pa je znan žig poštnega spremljevalca, v hrvaščini pošte pratnik.⁹

V Kraljevini SHS je 15. decembra 1921 obratovalo 191 potujočih pošt¹⁰, od tega 15 z vsaj eno končno postajo na območju takratne Slovenije. Zanimivo je, da sta po dve ambulanci delovali na linijah Maribor-Ljubljana (ena s podaljškom do Rakeka), Maribor-Prevalje in Grobelno-Rogatec. Stanje leto in pol pozneje (1. junija 1923) izkazuje na ozemlju Slovenije 20 potujočih pošt¹¹. Iz Maribora sta bili uvedeni ambulanci tudi do Beograda¹² in do Slavonskega Broda (14), iz Rogatca v Grobelno pa so dodali še tretjo, ki pa so jo že čez pol leta ukinili. Število potujočih pošt se je nadalje spreminjalo odvisno od potreb poštnega prometa. Potujoče pošte so v novi državi dobile nove številke in nove žige, sicer pa je sistem ostal podoben kot v monarhiji.

V mednarodnem prometu so ostale nekatere potujoče pošte iz časa monarhije. Še naprej so uporabljale stare žige (prim.: Franzensfeste-Marburg, Unterdrauburg-Zeltweg), čeprav so nekatere posodobili (spremembe imena) kot recimo Beljak (Villach)-Jesenice, kjer so nemško ime Assling zamenjali s slovenskim Jesenice.

Potujoče pošte so na ozemlju Slovenije delovale tudi med drugo vojno. Na Gorenjskem, Koroškem in Štajerskem, ki so spadale k Nemčiji, je delovalo 19 potujočih pošt^{12,13}. Pri tem je treba zapisati, da so nekatere potujoče pošte delovale le do kapitulacije Italije, nekatere pa šele od takrat naprej. Za ambulanco na ozkotirni progi Pöltschach-Rötschach (Poljčane-Zreče) obstajata žiga z različnima imenoma pošt, saj so že leta 1941 Nemci zreče preimenovali v Hohenstein.¹⁴ Za Prekmurje, kjer je delovala madžarska pošta, in za Ljubljansko pokrajino s sistemom italijanske pošte nimam podatkov. Žigi teh ambulanc so bili ovalni (nemški tip), z zapisom obeh postaj na zgornji strani, napisom Bahnpost pod tem in napisom ZUG ter številko vlaka. Te potujoče pošte v žigih niso imele svojih števil, pač pa številko vlaka, kateremu je bil vagon potujoče

pošte pripet, zato obstaja na istih relacijah več različnih žigov, odvisno od številke vlakov, ki so tam vozili. V nekaterih žigih sta bili številki dveh, tudi več vlakov. Zaradi varčevanja so imeli na večini potujočih pošt žige z vpisano samo eno smerjo, čeprav so vozili tja in nazaj. Izjema je ambulanca Maribor-Dunaj, ki je imela žiga za obe smeri (Wien-Marburg in Marburg-Wien).¹⁴

Po koncu druge vojne je železnica švedno pomenila pomembno transportno sredstvo tudi za pošto. Na pomembnost ambulanc v tem času kažejo podatki iz okrožnic Poštne direkcije Ljubljana

(ki je imela vlogo uprave slovenske pošte) iz let 1945 in 1946, v katerih so navedene posamezne ambulance.

Za nekaj ambulanc je v okrožnicah naveden čas ustanovitve (dan ali dva po datumu okrožnice), večina pa je v okrožnicah omenjena zaradi neke spremembe, se pravi, da so obratovala že prej. Potujoči pošti Maribor-Ljubljana 39 in Maribor-Prevalje 82 sta začeli voziti 28. maja 1945.¹⁵ Vse našete ambulance so obratovala v obeh smereh. Pri številkah 72 in 75 je prišlo do nekaj sprememb v linijah. V začetku so potujoče pošte prevzele številke predvojnih,

kasneje se je ob uvedbi poštних številka za vse poštne urade sistem spremenil. Podatka, kakšno je bilo največje število potujočih pošt na ozemlju Slovenije v času po drugi vojni, nimam.

Potujoče pošte so v 60. letih prejšnjega stoletja v Jugoslaviji začeli opuščati. Na območju Slovenije je leta 1952/53 vozilo še 16 potujočih pošt, leta 1962/62 le sedem¹⁶. Leta 1988/89 so na ozemlju Slovenije delovale le še štiri potujoče pošte¹⁷; Ljubljana-Zagreb (38) in Ljubljana-Beograd (3, 9 in 12)¹⁸. V R Sloveniji potujočih pošt v bistvu ni bilo; zadnji prevoz potujoče pošte s posadko

Št. okrožnice/datum	linija	št. ambulance
13a / 2. junij 1945	Maribor-Ljubljana	39
	Ljubljana-Rateče	72
	Maribor-Prevalje	82
	Celje-Velenje	87
56 / 20. avgust 1945	Ljubljana-Maribor	36
	Ljubljana-Kočevje	74
	Ljubljana-Kamnik	78
	Maribor-Čakovec	80
68 / 13. september 1945	Zagreb-Ljubljana	38
	Celje-Zabok	88
73 / 26. julij 1945 (datum, vpisan na okrožnici; verjetno gre za september)	Ljubljana-Zagreb	11
	Sevnica-Novo mesto	75
	Maribor-Hodoš	94
85 / 26. oktober 1945	Ljubljana-Rakek	90
90 / 8. novembra 1945	Ljubljana-Novo mesto	75
	Celje-Dravograd	90
93 / 17. november 1945	Ljubljana-Bohinjska B.	72
	Trebnje-Sevnica	75
96 / 27. novembra	Ljubljana-Reka	90
	Ljubljana-Trst	91
24 / 22. marca 1946	Ljubljana-Karlovec	76
54 / 29. avgust 1946	Ljubljana-Jesenice	71
77 / 7. november 1946	Ljubljana-Beograd	12
87 / 15. december 1946	Beograd-Ljubljana	3

poštnih delavcev na relaciji Ljubljana-Zagreb je bil 28. avgusta 1991, čeprav so pošiljke na tej relaciji prevažali z vlakom do vključno 31. maja 1996.¹⁹ Toda zapečateni poštni vagoni brez posadke niso več to, kar je bistvo potujoče pošte. Potujoča pošta je delovala po letu 1991 v Sloveniji le še na muzejskih vlakih²⁰.

Uvod v članek, ki ga označuje naslov, je tokrat zelo dolg. Nastal je z namenom. Kot vidimo je področje žigov potujočih pošt zelo zanimivo za zbiranje in proučevanje, žal pa se za ta del poštne zgodovine odloča malo zbiralcev. Mogoče bo pričujoči prispevek in priročnik o žigih potujočih pošt na ozemlju nekdanje Kraljevine SHS in Jugoslavije v obdobju od 1918 do 1941, ki ga v kratkem pričakujemo (glej NF 2/2013), spodbudil koga, da se loti tega področja. Nekaj podatkov o potujočih poštah na našem ozemlju najdete tudi v prispevku Vlakovne pošte na Bohinjsko-soški progi.²¹

Ker smo letos praznovali 150-letnico Koroške ali Dravske proge, pogledjmo malo podrobneje potujoče pošte, ki so obratovale po njej. Progo od Maribora do Celovca so odprli 31. maja 1863. V naslednjem letu so jo podaljšali do Beljaka in leta 1871 do Fortezze (Franzensfeste) v današnji Italiji, kjer se je povezala s progo Innsbruck-Bolzano.²²

Prva potujoča pošta na tej progi je začela delovati že leta 1872 in je obratovala do 30. aprila 1883. Imela je št. 31 in je uporabljala različne dvovrstične žige z napisom FAHRENDES POSTAMT No 31, ter MARBURG-FRANZENSFESTE No 31 in FRANZENSFESTE-MARBURG No 31, podobno kot ambulanca št. 32, ki je začela obratovati 9. januarja 1873. Po 30. aprilu 1883 je številko 32 prevzela ambulanca Klagenfurt-St. Veit a.

d. Glan²³. Klinar o tej ambulanci piše²⁴, da so jo ustanovili 10. novembra 1873 in da so jo opustili že po enem letu.

K.K. FAHRENDES POSTAMT № 31

K. K. FAHRENDES POSTAMT № 31

Na tej progi sta delovali tudi ambulanci št. 27, od 15. maja 1889, in 28 od 1. maja 1883. Številki sta pred tem pripadali ambulancam Laibach-Tarvis in Laibach-Villach. Razen dvokrožnih so na ambulanci št. 28 uporabljali tudi dvovrstične žige z napisom FAHRENDES POSTAMT / MARBURG-FRANZENSFESTE No 28.

Iz Beljaka do Maribora je vozila ambulanca št. 68 od 1. februarja 1898 do 1. maja 1907, potem je ta ambulanca prevzela številko 154.

Na isti liniji je od 1. decembra 1899 do 1. maja 1907 delovala tudi ambulanca št. 153.²⁵

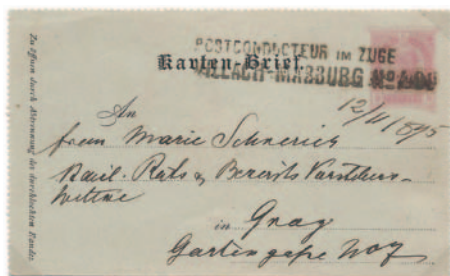

Številko 153 je od 1. maja 1907, številko 154 pa od 1. maja 1910, uporabljala ambulanca MARBURG-FRAN-

ZENSFESTE. Na tej progi je od 1. oktobra 1907 do 1. maja 1910 delovala tudi ambulanca nižjega reda FRANZENSFESTE-MARBURG št. 309.

Od 5. maja 1886 do leta 1898 so na relaciji Maribor-Beljak uporabljali žige POSTCONDUCTEUR IM ZUGE/MARBURG-VILLACH No . Od leta 1886 do 1896 imajo žigi v smeri proti Beljaku številko vlaka 410, od leta 1896-1898 pa številko 408. V smeri proti Mariboru je bila ambulanca v tem času na vlaku 409. Po spremembi v potujoče pošte nižjega reda so pošiljke s sprednikom na tej liniji priključili potujočim poštam »višjega reda«, kot so označene normalne potujoče pošte.²⁶

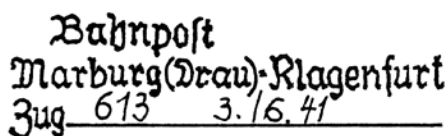
Del proge od Pliberka do Dravograda sta uporabljali tudi ambulanci nižjega reda Wolfsberg-Dravograd (Unterdrauburg) in Zeltweg-Dravograd; pred tem je bil na relaciji Dravograd-Wolfsberg samo spremljevalec (kondukterska pošta).

Po Dravski progi je vozila ambulanca tudi v času zasedbe Koroške z enotami Kraljevine SHS. Linija Maribor-Grabštanj (Grafenstein) je imela številko 82 in je obratovala od septembra do konca oktobra 1920. Na isti liniji in v istem času bi naj obratovala tudi ambulanca št. 83.^{27,28}

Ko je progo od Maribora do Celovca presekala državna meja, so končno postajo ambulance s sedežem v Mariboru prestavili v Prevalje. Obe potujoči pošti na tej liniji sta obdržali številki 82 in 83, na žigih pa je bil poleg latiničnega dodan tudi napis v cirilici.

Med nemško zasedbo v drugi vojni je delovala ambulanca na celotni Koroški progi od Maribora do Celovca. V začetku je uporabljala provizorični trivrstični žig Bahnpost /Marburg (Drau)-Klagenfurt/ Zug _____, na katerega so številko vlaka in datum ročno vpisovali. Tak provizorični žig je v začetku uporabljala tudi ambulanca Cilli-Unterdrauburg (Celje-Dravograd). Pozneje je bil v uporabi že opisani nemški ovalni žig različnih tipov (razlike v velikosti črk in oznak Maribora) in različnimi številkami vlakov.²⁹

Del Koroške proge od Celovca do Dravograda je lahko uporabljala tudi ambulanca Celovec-Zidani most.

Uvedbo ambulance št 82 Maribor-Prevalje takoj po drugi vojni sem opisal v uvodu. Redno je obratovala do 1. februarja 1962³⁰, ko so jo ukinili. Maja letos smo v FD Maribor obudili spomin nanjo.

150-letnico železniške proge, ki je iz Maribora naredila važno železniško križišče, smo se odločili v društvu primerno zaznamovati. Pripravili smo

priložnostni ovitek, priložnostni žig in tudi osebno znamko, kot smo naredili 9. marca 2013 ob 150. obletnici začetka obratovanja Železniških delavnic v Mariboru.

Pri pripravljanju manjše razstave ob tem dogodku sem naletel na podatke o potujočih poštah s te linije in odločitev, da »obudimo« nekoč popularne ambulance, je bila sprejeta. Poleg tega smo pričakovali, da bodo dale jubileju primeren poudarek Slovenske železnice in bodo pripravile na dan obletnice vožnjo muzejskega vlaka po Koroški progi, vsaj do Prevalj. Pošta Slovenije je bila pripravljena na sodelovanje, odobrili so naše načrte in nam za prenašanje sklepa posodili pismarnico. Poleg PPŽ smo pripravili tudi žig potujoče pošte št. 82 Prevalje-Maribor z datumom 31. V. 13. Odločili smo se za samo eno verzijo žiga, čeprav so ambulance večinoma imele dva – vsakega za eno smer.

Slovenske železnice našega pričakovanja niso izpolnile. Jubilej so zabeležili tako, do so namesto muzejskega vlaka na okna vagonov nalepili liste z napisom: »Po tej progi vozimo že 150 let«.

Posadka potujoče pošte 82 se je vkrcala na kompozicijo, ki pelje iz Maribora v Prevalje, ob 11.54. S seboj smo imeli sklep s priložnostno izdajo FDM 180/2013 in nekaj drugimi pošiljkami, ki so nam ga izročili na pošti Maribor 2101, žig potujoče pošte št. 82 in ostale delovne pripomočke (mizo, znamke, škarje itd.).

Takoj, ko smo si uredili delovni prostor v vagonu, smo začeli z delom, ki ga je bilo za ambulancarje kar dosti. Pošiljke iz prinesenega sklepa smo morali usmeriti (razvrstiti) po naslovih in pripraviti sklepe za posamezne pošte, pri tem pa smo spotoma sprejeli manjša sklepa še v Vuzenici in v Dravogradu.

Ekipa ambulančarjev pred muzejsko lokomotivo, ki je pred 50 leti vlekla muzejski vlak na progi Maribor-Celovec, zdaj pa stoji pred mariborsko železniško postajo. Od leve: Janez Zorko, Walter Schwarz, Bojan Bračič, Milko Linec (foto: M. Bračič).

Vse pošiljke, prepeljane z ambulanco, so dobile tudi ustrezen ambulančni žig.

Po prihodu na končno postajo smo sklep za pošto 2391 Prevalje odnesli

tja. Pošiljke za FD Maribor, ki so bile naslovljene na poštno ležeče 2391 Prevalje, so žigosali in jih predali predstavniku društva, vse ostale pošiljke pa so

Vodja ambulančarjev Bojan pri delu (foto: M. Linec)

Milko je vse skrbno dokumentiral (foto: B. Bračič)

sprejeli v nadaljnjo odpravo. Med tem, ko smo čakali na izročitev poštne ležeče pošiljke, smo pripravili nekaj pošiljk s PPŽ, ki je bil v uporabi na prevaljski pošti. Po ogledu razstave ob jubileju, ki so jo pripravili koroški filatelisti v sodelovanju z učenci tamkajšnje osnovne šole, smo se »malo podprli« in že je bil čas za povratek. Pot nazaj je bila podobna, le dela za ambulančarje je bilo nekaj manj, saj so vse pošiljke šle v le en sklep. Tega smo, v skladu z dogovorom, po prihodu v Maribor predali pošti Maribor 2102 v nadaljnjo odpravo.

Res je, da je bila vse skupaj le igra filatelistov, v katero smo pritegnili še nekaj slučajnih potnikov na vlaku, vendar je vse potekalo v skladu s postopki v času delovanja resničnih ambulančnih pošt.

bojan.bracic@triera.net

Viri:

1. Vladimir Klinar, Nastanek in razvoj poštne in telekomunikacijske dejavnosti v koroški in podravski regiji, Maribor 1991, str. 117
 2. Wilhelm Klein, Stempel der Bahnposten, Die postalischen Abstempelungen und andere Entwertungsarten auf den Österreichischen Postwertzeichen, Zweiter Band, Dunaj 1973, str. 574
 3. Vladimir Klinar, omenjen vir
 4. Vsi opisi se nanašajo na potujoče pošte, ki so vozile tudi preko ozemlja Slovenije
 5. Zoran Vlahovič, Potujoča pošta v poštnem prometu Republike Hrvaške in Republike Slovenije, Nova filatelija 2/2002, str. 9
 6. Wilhelm Klein, navedeno delo
 7. Wilhelm Klein, navedeno delo
 8. Hadmar Fresacher, Die postalischen Abstempelungen des Kronlandes Kärnten 1867 bis 1918, Aufstellung zu Kärntens Bahnpost 1867/1918, Handbuch Kärnten' 84, Klagenfurt 1984, str. 219
 9. Wilhelm Klein, navedeno delo
 10. Poštansko telegrafski Vesnik 1/1922, str. 13
 11. Poštansko telegrafski Vesnik 12/1923, str. 2
 12. Peter Mayer, Bahnpoststempel von Kärnten von 1918 bis 1945, Deutsche Oval-Bahnpoststempel, Handbuch Kärnten'92, Klagenfurt, 1992, str. 701.
 13. Herbert Pogglitsch, Oberkrain-Südkärnten-Untersteiermark 1941-1945, tipkopis,
 14. I. Pinter: Die deutschen Bahnpoststempel in Unterkärnten (Krain), Die deutschen Bahnpoststempel in Untersteiermark 1941-1945, Phila Graz, 1/2009, Philatelistischen Gesellschaft Graz,
 15. Vladimir Klinar, omenjeno delo, str. 220
 16. Ljudmila Bezljaj Krevcl, Poštna, telegrafska in telefonska dejavnost v Sloveniji od razpada kraljevine Jugoslavije do razpada socialistične Jugoslavije, Pošta na slovenskih tleh, Maribor, 1997, str. 261.
 17. Zoran Vlahovič, navedeno delo, str. 9.
 18. Anton Krauthaker, Zapiski pomembnejših dogodkov 1991-1995, Pošta na slovenskih tleh, Maribor, 1997, str. 285.
 19. Zoran Vlahovič, navedeno delo, str. 10.
 20. Branko Morenčič, Žigi potujoče pošte na muzejskem vlaku, Nova filatelija 3/2002, str. 19
 21. Branko Morenčič, Vlakovne pošte na Bohinjsko-soški progi, Nova filatelija 2-3/2006, str. 11
 22. sl.Wikipedia.org/wiki/Zgodovina_železnic_v_Sloveniji
 23. Wilhelm Klein, navedeno delo
 24. Vladimir Klinar, navedeno delo, str. 117
 25. Hadmar Fresacher, navedeno delo
 26. Hadmar Fresacher, navedeno delo, str. 240
 27. Govekar, Šoštarč, Merkač, Slovenska Koroška in Štajerska ob severni meji 1918-1920, Filatelistični zbornik II/1985, str. 21
 28. Peter Mayer, navedeno delo, str. 684
 29. Peter Mayer, navedeno delo, str. 703-708
 30. Vladimir Klinar, navedeno delo, str. 250
- Slika ambulančnega vagona je iz knjige. M. Žontar, V. Klinar, A. Hozjan, Razvoj poštnega prometa na Slovenskem od poddržavljanja leta 1722 do 1918, Pošta na slovenskih tleh, Maribor, 1997, str. 141. Slike žigov so iz del pod: 2, 8, 12 in 13.

Tomi Trpkovski

Pošta na tleh današnje Republike Makedonije (3. del)

Srbska uprava, srbska vojna pošta in srbska državna poštna ureditev do konca I. svetovne vojne

Z balkanskimi vojnami je bila usoda Makedonije dokončno odločena, saj so si jo med sabo razdelile Srbija, Grčija in Bolgarija. Praktično celo ozemlje današnje Makedonije je pripadlo Srbiji, ki je takoj po balkanskih vojnah vzpostavila

vojaško in civilno oblast ter tudi poštni promet. Makedonija je postala pokrajina v kraljevini Srbiji in tako je ostalo do začetka I. svetovne vojne.

Pregled makedonskih krajev s poštними uradi v okviru kraljevine Srbije od konca balkanskih vojn do konca I. svetovne vojne:

pošta	srbska državna pošta	bolgarska okupacijska pošta
	od – do	od – do
Berovo	3. 9. 1913; konec 1915	30. 12. 1915; sept. 1918
Bitola	sept. 1913; okt. 1915	dec. 1915; nov. 1916
Brod	1913 do konca 1915	1916 do 1918
Carevo selo	1913 do 1915	okt. 1915; jesen 1918
Debar	1913 do 1915	dec. 1915; jesen 1918
Dojran	3. 9. 1913; okt. 1915	22. 3. 1916 do 1918
Gevgelija	2. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Galičnik	14. 11. 1913; jesen 1915	1915 do jeseni 1918

Dopisnica, poslana 16. 3. 1914 iz Bitole v Beograd s sprejemnim žigom Beograd – Priporočeno 20. 3. 1914.

Dopisnica, poslana 7. 6. 1915 iz Gevgelije (Djevdjelija) v Kruševac z cenzurnim žigom PRE-LEDAL DR. VENIJAMIN.

Gostivar od 1. 5. 1913 do jeseni 1915 srbska državna pošta, od 2. 12. 1915 do jeseni 1918 bolgarska okupacijska pošta, od 1. 2. 1917 avstro-ogrska okupacijska etapna pošta, od konca 1918 srbska državna pošta;

Kamenica od 10. 9. 1913 do jeseni 1915 srbska državna pošta, od 1. 9. 1917 do 15. 10. 1918 avstro-ogrška okupacijska etapna pošta, od konca 1918 srbska državna pošta;

Kavadarci	3. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Kičevo	2. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Kočani	1913 do 1915	1915 do 1918
Kratovo	2. 9. 1913; jesen 1915	2. 11. 1915; jesen 1918
Kriva Palanka	3. 9. 1913; jesen 1915	24. 10. 1915; jesen 1918
Kruševo	13. 9. 1913; jesen 1915	13. 1. 1916; jesen 1918
Kumanovo	3. 9. 1913; jesen 1915	2. 11. 1915; jesen 1918
Mavrovi Anovi	1914; jesen 1915	22. 5. 1916; jesen 1918
Negotino	3. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Ohrid	2. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Preševo	3. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Prilep	2. 9. 1913; jesen 1915	9. 12. 1915; jesen 1916
Radovište (Radoviš)	3. 9. 1913; jesen 1915	24. 11. 1915; jesen 1918
Resan (Resen)	3. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918
Skoplje (Skopje)	2. 9. 1913; jesen 1915	8. 11. 1915; jesen 1918
Struga	3. 9. 1913; jesen 1915	13. 1. 1916; jesen 1918
Sveti Nikola (Sveti Nikole)	3. 9. 1913; jesen 1915	30. 12. 1915; jesen 1918

Štip od 30. 6. 1913 do 2. 9. 1913 srbska vojna pošta*, od 2. 9. 1913 do jeseni 1915 srbska državna pošta, od 5. 11. 1915 bolgarska okupacijska pošta, od jeseni 1918 srbska državna pošta;

Tetovo od 2. 9. 1913. do jeseni 1915 srbska državna pošta, od 14. 11. 1915 do jeseni 1918 bolgarska okupacijska pošta, od jeseni 1918 srbska državna pošta;

Valandovo od 3. 9. 1913. do 14. 11. 1913 srbska državna pošta, od 22. 3. 1916 avstro-ogrška okupacijska pošta, od jeseni 1918 srbska državna pošta;

Veles od 2. 9. 1913 do jeseni 1915 srbska državna pošta, od 8. 11. 1915 bolgarska okupacijska pošta, od jeseni 1918 srbska državna pošta.

Srbska državna pošta je delovala na vseh omenjenih poštah od konca 1918, razen v Bitoli in Prilepu, ki sta bila pod to pošto od konca 1916.

Srbska vojna pošta

S pričetkom 1. svetovne vojne julija 1914 je bila pri Vrhovni komandi srbske vojske formirana inšpekcija pošt, ki je

organizirala vojno poštno službo. Žige vojnih pošt so dobile Vrhovna komanda, komande divizij, brigad in nekatere

rih drugih enot. V tem obdobju je bilo v uporabi 22 žigov vojnih pošt. Od konca leta 1914 je bila uvedena vojna cenzura civilnega poštnega prometa. Taka organizacija poštna službe je funkcionirala vse do oktobra 1915, ko sta srbska vlada in vojska morali zapustiti ozemlje Srbije in se podati v izgnanstvo v Grčijo.

S premikom srbske vojske na Makedonsko fronto v okolici Soluna, pa vse do preboja fronte in zavzetju Bitole jeseni 1916, na ozemlju Makedonije ni bilo srbskih enot in pošt, tako tudi ne poštnih žigov v uporabi.

Dopisnica, leta 1915 priporočeno poslana iz Skopja v Lozano – Švica, od zdravnika pri Angleški bolnišnici v Skopju s srbskim cenzurnim žigom in žigom bolnišnice SERBIAN RELIEF / FUND / 2nd UNIT / CORNELIA / LADY WIMBORN.

Dopisnica, poslana iz Štipa z žigom ŠTIP vojna pošta 13. 9. 1915 in prejemnim žigom Kavadar (Kavadarci)

*Čeprav sem v literaturi našel podatek, da je vojna pošta Štip delovala do 2. 9. 1915, pričujoča dopisnica nosi žig z datumom 13. 9. 1915, kar to informacijo postavi pod vprašaj.

Vse do dokončnega zloma Srbije in zasedbe Makedonije s strani Bolgarije

so se po srbskem (in makedonskem) ozemlju večkrat menjavale ali skupno delovale tuje sile, tako da so bile na ozemlju Makedonije prisotne tudi avstrijske sile. Poštni dokumenti z uradnimi poštnimi žigi avstrijske pošte ali avstrijske vojaške pošte so zelo redki.

Dopisnica, poslana iz Velesa 16. 3. 1915, opremljena s srbskim cenzurnim žigom

PREGLEDALA VOJNA CENZURA VELES in avstrijskim cenzurnim žigom ZENS. GESELLSCHAFTEN VON ROTEN KREUZE IN ÖSTERREICH UND IN UNGARN. Očitno gre za dopisnico, ki jo je poslal vojni ujetnik.

Začetek 1. svetovne vojne in razvoj dogodkov na Balkanu in v Makedoniji

Prva svetovna vojna se je uradno začela 2. avgusta 1914 z napadom Avstro-ogrske vojske na Srbijo. Čeprav z velikimi izgubami, je avstrijska vojska hitro zasedla Beograd, vendar so Srbi s protinapadom do konca leta 1914 osvobodili Beograd in večino okupiranega ozemlja. Stanje status-quo se je vzdrževalo do jeseni 1915, ko sta Nemčija in Avstrija prepričali Bolgarijo, naj stopi na stran Centralnih sil in napade Srbijo. Za to potezo so ji zavezniki obljubili vse ozemlje Makedonije, ki ga je Srbija zasedla v balkanskih vojnah. Tako sta Nemčija in Avstrija napadli Srbijo 7. oktobra 1915 s severa in zahoda, 4 dni kasneje pa je Bolgarija napadla Srbijo z vzhoda. Srbska vojska je bila zlomljena v slabem mesecu in je bila prisiljena zapustiti ozemlje Srbije,

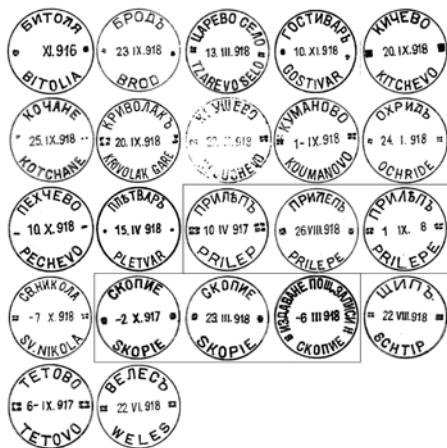
da bi se izognila totalnemu uničenju. Iz centralne Srbije je krenila na legendarni marš skozi Črno Goro in Albanijo proti grškemu otoku Krf, kjer se je evakuirala pod zaščito zavezniških francosko - angleških sil.

Tako so se Bolgariji »uresničile« stoletne sanje o združitvi Makedonije z matico Bolgarijo.

Bolgarska okupacijska pošta in vojna pošta

Članice Centralnih sil Nemčija, Avstrija in Bolgarija so si razdelile interesna območja delovanja na ozemlju Srbije in Makedonije tako, da je vplivno območje Avstrije segalo v zahodni Srbiji do meje med Kosovim in Makedonijo, medtem ko sta Nemčija in Bolgarija prevzeli nadzor nad Makedonijo, Bolgarija pa je okupirala še dobršen del Srbije (vzhodno in jugovzhodno Srbijo). Medtem ko sta Avstrija in Nemčija na ozemljih, ki sta jih zasedli, vzpostavili samo vojaške poštne urade (Feldpost), je Bolgarija poleg vojaške pošte na okupiranem ozemlju vzpostavila tudi civilno poštno upravo. V skladu z napredovanjem bolgarskih vojaških sil s severovzhoda proti jugozahodu Make-

donije so se ustanovljali bolgarski poštne uradi. Večinoma se bili ustanovljeni v obdobju med 2. septembrom in koncem decembra 1915 in so delovali do konca I. svetovne vojne leta 1918, ko je Srbija spet vzpostavila svojo oblast v Makedoniji.

Poleg krajev, ki so prikazani v zgornjih žigih, je bolgarska oblast vzpostavila poštne urade tudi v naslednjih makedonskih krajih: Berovo, Debar, Demir Kapija, Dojran, Kavadarci, Kratovo, Kriva Palanka, Mavrovi Anovi, Negotino, Novo selo, Radoviš, Resen Struga, Strumica, Udovo in Valandovo.

Priporočeno pismo, poslano iz Prilepa v Skopje, z znamkami iz serije Osvoboditev Makedonije 1915, žigosane s civilnim žigom PRILEP in žigom za priporočeno pošto.

Denarna nakaznica za 20 Levov, poslanih iz Skopja v Plovdiv (BG), opremljena z odhodnima žigoma IZDAVANE POŠ. ZAPISI SKOPIE 25.I.1917 in z žigom o potrditvi izplačila

Pregled nemških terenskih pošt v Makedoniji (Srbiji) v I. svetovni vojni

Oznaka vojne pošte št.	Trajanje ekspedicije September 1915 – oktober 1918	Lokacije
16	5.11.15 – 21.7.18	Trojaci
18	11.12.15 – 14.8.18	Bitola, Prilep
22	4.10.15 – 31.8.18	Skopje
141	6.3.16 – 28.8.18	Veles
183	4.11.15 – 17.8.18	Valandovo
186	17.11.15 – 30.6.18	Udovo
187	25.11.15 – 18.4.16	Veles
189	17.6.17 – 23.8.18	Resen
228	4.7.17 – 8.9.18	Smokvica
230	Ni podatka	Kanatlarci
239	7.12.15 – 17.8.18	Bogdanci
241	22.12.15 – 19.9.16	Smokvica
242	4.11.17 – 11.9.18	Resen
255	28.3.16 – 28.5.16	Veles
256	21.4.16 – 16.9.18	Gradsko
522	23.10.17 – 23.7.18	Ohrid
523	22.10.17 – 24.8.18	Kanatlarci
524	25.1.18 – 26.10.18	Kumanovo

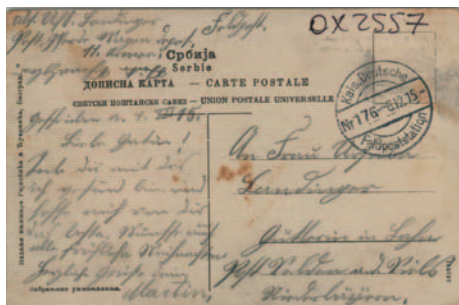
Dopisnica, poslana iz Strumice v Pazarđik (BG) s civilnim žigom STRUMICA 9.X.1916 in cenzurnim žigom PROVERENO - CENZURNA KOMISIJA GR. STRUMICA.

Dopisnica, poslana 28.V.1916 iz KIČEVA z bolgarskim civilnim poštnim žigom. Dopisnica je bila poslana v ujetniško taborišče Aschach na Donavi z dodatnim cenzurnim žigom CENZURNA KOMISIJA SKOPIJE.

Srbska zaprta dopisna kartica z dodano znamko za 2 pari k že osnovni vrednosti za 10 par, žigosana z žigoma die Deutsche Feldpoststation Nr176., 12.12.15 in vijoličnim formacijskim žigom 11. Armade in ročnim pripisom Feldpost.

Dopisnica z žigom Kais.Deutsche Feldpoststation Nr. 176 - 6.12.15 in ročnim pripisom Feldpost

V avgustu leta 1916 so zavezniki (Anglija, Francija, Srbija in Italija) odprli makedonsko fronto. Frontna črta je potekala v glavnem po meji med Grčijo in Srbijo od reke Strume čez goro Belasica na meji z Bolgarijo pa vse do Ohrida in naprej do obale Jonskega morja v Albaniji.

Pošte zavezniških sil

Ob frontni črti so se razporedile zavezniške sile, ki so na lokacijah, kjer so operirale, vzpostavile vojaško pošto. Tako je zahodni del fronte pokrivala ita-

lijanska vojska, ki je imela svojo terensko (vojno) pošto z oznakami **PM 35** in **PM 16** (PM- Posta Militare) **35. divizija**. Italijanska terenska pošta v Makedoniji je bila v uporabi od 15. 10. 1916 do 31. 3. 1919. Glavne lokacije s pripadajočimi žigi v Makedoniji so bile Brod - **PM 35 (35. Divisione)**, več različnih krajev za - **PM 35 (35. Divisione A)**, Bitola - **PM 35 (35. Divisione B)** ter Bitola in Brod za - **PM 16 (35. Divisione)**.

Osrednji del fronte so zasedle francoske in srbske enote, ki so bile razporejene od Ohrida na zahodu pa vse do Dojrana na vzhodu fronte. Vse do preboja fronte so te enote in njihove pošte operirale na ozemlju Grčije, po preboju fronte in zavzetju Bitole (Monastir) pa sta se poveljstvo vojsk in pošta preselili v Bitolo. Francoska terenska pošta v Makedoniji je bila označevana samo z eno obliko okroglega poštnega žiga z napisom **TRESOR ET POSTES 501**. Poleg tega se na pošiljkah pogosto vidi tudi pravokotni žig z istim tekstom.

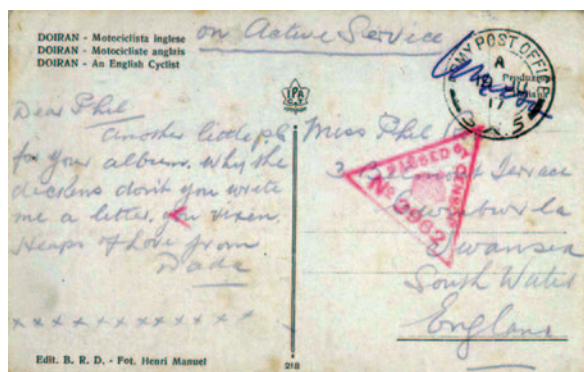
Italijanska vojaška dopisnica opremljena s poštnim žigom 35. divizije je nameščene v Brodu (POSTA MILITARE *35 DIVISIONE* 23. 6. 1917) in žigom 18. hribovske artilerijske skupine Goma.

Francoska ilustrirana dopisnica z žigoma TRÉSOR ET POSTES poslana iz Bitole 23. 4. 1918.

Na vzhodnem delu fronte od Strumice preko Dojrana do reke Strume so bile stacionirane mešane francosko - angleške enote.

Angleška razglednica, poslana iz Dojrana 19. 6. 1917 v Swansea, South Wales, Anglija, opremljena z žigom ARMY POST OFFICE S.X.5.

Srbska vojska je ob pomoči francoskih enot po krvavih bojih 30. septembra 1916 zavzela vrh Kajmakčalan na gori Kožuf in nato vstopila v Bitolo. Nato se je fronta za nekaj časa umirila. Junija 1917 je na stran antantnih sil prestopila Grčija, ki je bila do tedaj nevtralna. Leta 1918 so se odnosi med centralnimi silami na Balkanu poslabšali. Ti spori in katastrofalne razmere v vojski so zelo oslabile njihove pozicije na fronti, kar so izkoristili zavezniki, ki

so septembra 1918 pripravili novo ofenzivo. Tej ofenzivi je kmalu sledil razkroj fronte. 30. oktobra je kapitulirala Bolgarija in podpisala separatni mir, s čimer se je umaknila iz vojne. 3. novembra je uradno razpadel Avstro-Ogrski imperij, 4. novembra pa je Avstrija podpisala premirje z Antanto. 9. novembra je abdiciral nemški cesar Viljem II., 11. novembra ob 11. uri, ko sta Nemčija in Antanta podpisali premirje, se je končala prva svetovna vojna.

1. decembra 1918 je bila razglašena nova država Kraljevina Srbov, Hrvatov in Slovencev.

tomi@mojster.si

Uporabljeni viri:

- Makedonska pošta i Makedonski telekomunikaciji, Risto Kostovski
- Bitka za Makedonija, Ismet Kočan
- Turske pošte na području Jugoslavije, Mirko Rašić
- Srbija 1804-1918 istorija pošta i žigova, Dr. Vojislav Mićović
- Postal cancelation of the Ottoman Empire, part one The lost territories in Europe, John H. Coles and Howard E. Walker
- Die Deutsche Feldpost in Serbien, Südungarn und Bulgarien im 1. Weltkrieg – Stempelhandbuch, Horst Borlinghaus
- Stempelhandbuch der Deutschen Feldpost im ersten Weltkrieg 1914-1918 - Horst Borlinghaus
- Wikipedia
- www.ebay.com

Bojan Bračič Dvojna raba

Gospod Maver mi je poslal nekaj kopij priložnostnih ovitkov oziroma dotiskov celin, ki so bili pripravljene kot filatelistično gradivo in žigosani s priložnostnim poštnim žigom (PPŽ) na eni pošti, kot poštna pošiljka pa žigosani z dnevnim žigom na drugi pošti in to precej pozneje. Ista ovojnica ali celina je bila tako na nek način dvakrat uporabljena.

Pri tem mi je pošiljatelj postavil nekaj vprašanj:

1. Kako je to mogoče oziroma ali je dovoljeno,
2. Je dovoljeno vsem ali samo nekaterim,
3. Kako se te »raritete« ocenjujejo v razstavnih zbirkah.

Predlagal je, da bi odgovore objavili v Novi filateliji. Od tega so resnično

minila že tri leta, toda čas ni vedno moj prijatelj. Verjamem pa, da je vse še vedno zanimivo za širši krog zbiralcev.

Pošta Slovenije se je odločila, da tako rabo ovitkov in celin (ovitkov prvega dne, ki jih sama izdaja, priložnostnih ovitkov in dotiskov celin, ki jih pripravljajo društva in drugi izdajatelji) dovoli, če je iz ovitka ali celine razvidno, da še ni bil/a uporabljen/a v poštnem prometu. Vse izhaja iz določila, da so

PPŽ na pošti v uporabi 15 dni; prvi dan za normalno žigosanje, ostale dneve za uslužno žigosanje. V navodilu o rabi PPŽ tudi piše, da mora biti na pošiljki, ki je sprejeta v nadaljnjo odpravo in je na njej že PPŽ z datumom, drugačnim od tistega, ko pošta pošiljko sprejme, odtisnjen tudi dnevni (redni) žig z datumom sprejema pošiljke. Čeprav so PPŽ pri žigosanju pošiljk enakovredni rednim žigom, jih ta zgodba postavlja malo na »drugi tir«. V skladu z Navodilom o izdelavi in uporabi poštinih žigov je PPŽ s fiksnim datumom mogoče odtisniti tudi kasneje (na pošti je v uporabi od dneva, ki je na njem, še 14 dni, kasneje pa ga odtisnejo tudi v arhivu PS); datuma na rednem žigu pa se NE SME OBRNITI NAZAJ. Mogoče je tu vzrok, da želi večina naših zbiralcev imeti na pošiljkah, ki so žigosane s PPŽ, zraven tudi odtis rednega (dnevnega) žiga, kot potrdilo, da je pošiljka resnično bila ta-

krat v poštnem prometu; kar je za nekatere v tujini nerazumljivo.

Taka raba je dovoljena vsem, tu ni nobenih izjem in očitno take pošiljke niso nobene posebnosti.

Ocenjevanje takih kosov filatelističnega gradiva v tekmovalnih eksponatih je kompleksnejši pojem. Očitno niso redkosti, zato se kot taki seveda ne ocenjujejo; tekmovalnemu eksponatu ne prinašajo posebnih točk.

Drugo vprašanje je, v kakšnem eksponatu tako gradivo uporabimo. V tematskem eksponatu lahko uporabimo samo PPŽ, prikazan v okenski tehniki, saj se ilustracije na ovitkih in privatni dotiski (izjema so tisti, narejeni pred I. svetovno vojno) ne smejo uporabljati za »pripovedovanje zgodbe«. V eksponatih poštne zgodovine ali celin niso zanimivi, ker niso nič posebnega, kot zdaj vemo; zlahka najdemo ustrežnejše gradivo.

Vabilo, da se pridružite GM&JSU

GM&JSU je kratica za mednarodno združenje raziskovalnih filatelistov, ki se ukvarjajo s področji žlahtnih kamnov, mineralov in nakita, in vključuje tudi sorodna področja geologijo, rudarstvo in . Prispevke o tem objavljamo v četrtletnem glasilu Philagems International. Glasilo je dosegljivo kot pdf dokument po e-pošti ali v papirni obliki. Če

želite prejeti vzorčno kopijo sporočite poštni ali e-naslov.

Za včlanitev se obrnite na:
Josef Charrach, President
GMJSU, POB 14, Metar 85025,
Israel ali j_charrach@yahoo.com

Iztok Turel

Molekula DNK in nekatere z njo povezane tematike

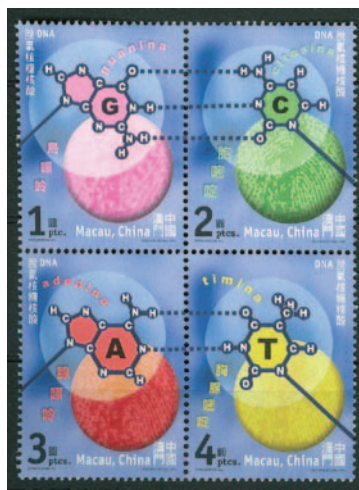
Molekula DNK (deoksiribonukleinska kislina; angleško DNA) je ena od najbolj poznanih molekul. Razlogov za njeno popularnost je veliko. Najbolj pomemben je gotovo njen biološki pomen, saj vsebuje genetske informacije, ki so bistvene za razvoj in delovanje praktično vseh živih bitij in tudi mnogih virusov.

Eden od dodatnih razlogov za njeno prepoznavnost je nedvomno tudi njena značilna oblika. Znamenito dvojno vijačnico so upodabljali na mnogih področjih znanosti, umetnosti, oglaševanja in tudi drugje. Imenovana je bila celo Mona Lisa moderne znanosti (1). Zaradi vseh teh razlogov ni čudno, da so molekulo DNK, in vse kar je na nek način povezano z njo, kar nekajkrat vključili tudi na poštnih znamkah in druge filatelistične izdelke. V tuji literaturi obstaja nekaj pregledov tovrstne tematike (2, 3), veliko podatkov je dostopnih tudi na svetovnem spletu.

Molekulo DNK je leta 1869 prvi izoliral švicarski doktor Friedrich Miescher. Glede na to, da jo je pridobil iz celičnih jeder, jo je imenoval nuklein (4). Molekula DNK je sestavljena iz jedrskih baz (adenina (A), gvanina (G), citozina (C), timina (T)), sladkorja (deoksiriboza) in fosfatne skupine.

V Macau (portugalska kolonija, ki se je leta 1999 združila s Kitajsko) so leta 2001 izdali zbirko znamk, ki prikazuje jedrske baze (Slika 1). Razvidno je tudi, iz katerih atomov (C, H, N, O) so jedrske baze sestavljene.

Pretekla so dolga leta, preden sta leta 1953 (letos praznujemo šestdeseto obletnico) J. D. Watson in F. H. C. Crick ugotovila, kakšna je natančna struktura te makromolekule. V

Slika 1

dvojni vijačnici so pari jedrskih baz (G in C ter A in T) povezani z značilnimi vodikovimi vezmi (prekinjene črtice na sliki 1). Te vezi stabilizirajo strukturo, ker pa so razmeroma šibke, se tudi zlahka prekinjejo (na primer s povišano temperaturo, s spremenjeno kislostjo, itd.).

Izdanih je bilo mnogo znamk, ki prikazujejo dvojno vijačnico. Nekaj jih je prikazanih na sliki 2.

Slika 2

Zanimiva je simbolika na belgijski znamki; molekulo DNK si lahko predstavljamo kot štafetno palico, ki se prenaša med generacijami.

Leta 1989 je Švedska izdala štiri znamke, ki so povezane z genetiko in Nobelovimi nagradami (slika 3). Na dveh (drugi in tretji) je vključena tudi molekula DNK in ju zato nekoliko podrobneje komentiram. Druga znamka z leve strani prikazuje shematsko strukturo dvojne vijačnice, ki sta jo predlagala J. D. Watson in F. H. C. Crick. Na levi strani te znamke je rentgenski uklonski posnetek vzorca DNK, ki je bil zelo pomemben pri določevanju strukture. Druga znamka je povezana z nobelovci W. Arberjem, H. Smithsonom in D. Nathansom. Ti znanstveniki so odkrili družino tako imenovanih restrikcijskih encimov. To so encimi, ki lahko cepijo (prekinejo) obe prameni molekule DNK na določenih mestih. Zato se veliko uporabljajo pri fragmentaciji DNK, ki je zelo uporabna za določanje zaporedja baznih parov, pa tudi za uporabo v genskem inženiringu.

Slika 3

V Veliki Britaniji so ob petdeseti obletnici odkritja strukture DNK (2003) izdali zbirko znamk, ki so povezane z

molekulo DNK (slika 4). Narisal jih je Peter Brookes (sicer zelo znan politični karikaturist v znamenitem Timesu) in prikazujejo zanimive in provokativne tematike. V nadaljevanju sledi kratka razlaga motivov karikatur. Leta 2001 je s skupinskim delom velikega števila raziskovalcev uspelo določiti celotno zaporedje baznih parov človeškega genoma (glej tudi sliko 5). To je celotna dedna zasnova posameznika, ki vsebuje vse podatke, potrebne za sintezo vseh beljakovin v človeku. Človeški genom vsebuje približno 3 milijarde baznih parov, v njem pa je dobrih 20000 genov (pred določitvijo leta 2001 so menili, da jih je mnogo več). Dešifriranje genoma med drugim predstavlja podlago za raziskovanje dednih bolezni in predstavlja tudi možnost za nove oblike zdravljenja raznih bolezni.

Človek je v zadnjih desetletjih ugotovil tudi, da se njegov genetski material ne razlikuje preveč od njemu sorodnih bitij. Tako se recimo DNK človeka in šimpanza razlikuje le v nekaj odstotkih. Ko je človek razvozlal genom, je sicer sestavil zelo pomembno sestavljanko, a ta predstavlja šele prvo poglavje. Kot

Slika 5

Slika 4

je zapisal Brookes na eni od znamk, to predstavlja šele konec začetka ... Težko si predstavljamo, kaj vse nam bodo v prihodnje prinesle nove raziskave na tem področju. Znanje, ki smo ga v genetiki pridobili, se že zdaj s pridom uporablja v medicini in na drugih področjih. Prineslo je tudi genski inženiring, ki se ga mnogi bojijo in ga kritizirajo.

Vredno je omeniti tudi, da pri nastanku dvojne vijačnice potekajo procesi molekulskega prepoznavanja in samoorganiziranja (poenostavljeno to pomeni, da se ustrezni bazni pari sami prepoznajo in spontano povežejo). V notranjosti celic DNK nastopa v kromosomih. Med delitvijo celic se kromosomi podvojijo, kar omogoča, da ima vsaka celica celoten set kromosomov (5, 6).

Ruska znamka (slika 6) prikazuje delitev celice; procesa, pri katerem se genetski material podvoji. Iz maternelske celice nastaneta dve hčerinski, ki sta popolni kopiji (klona). Tak proces mnogoceličnim organizmom omogoča rast in obnavljanje, enoceličnim organizmom pa nesporno razmnoževanje.

Slika 6

V evkariontskih organizmih (živali, rastline, itd.) je večina DNK v notranjosti celičnega jedra, preostanek pa v mitohondrijih ali kloroplastih. V prokariotih (npr. bakterijah) pa je DNK

v citoplazmi (5, 6). Set kromosomov v celici predstavlja genom (človek ima 46 kromosomov).

Tudi v Avstraliji so leta 2003 izdali dve znamki (slika 7). Prva prikazuje umetniško predstavitev dvojne vijačnice (desna znamka), druga pa kengurujeve kromosome med delitvijo celic. Med tem procesom se kromosomska DNK skrči in zvije ter dobi značilno obliko črke X. Na desni strani obeh znamk sta prikazana tanka trakova, ki vsebujeta črtice. Gre za rezultat analitske tehnike (gelske kromatografije), ki se veliko uporablja pri raziskovanju DNK.

Slika 7

Najpomembnejše genetske informacije se skrivajo v obliki genov, ki jih sestavljajo koščki DNK. Molekula DNK je vključena v celo vrsto procesov, ki so ključni za življenje vseh živih bitij. Informacija, ki jo predstavlja zaporedje jedrskih baz v DNK, se prepiše v enoverižno molekulo RNK (ribonukleinska kislina). Na osnovi tega zaporedja pa pride do sinteze beljakovin iz aminokisljin, kar poteka v ribosomih. Seveda gre za nekoliko poenostavljeno razlago in natančnejši opis ni namen tega prispevka. Zainteresirani bralci podrobnejše informacije lahko poiščejo v številnih virih (tako poljudno-znanstvenih kot tudi znanstvenih, denimo referenci 5 in 6).

Izraelska znamka (slika 8) je bila izdana v mednarodnem letu kemije leta 2011 (IYC 2011). Ribosom je nekakšen biološki stroj vsake celice, ki proizvaja proteine iz aminokisljin. Genetska informacija, ki je shranjena v DNK, se

naprej skopira v molekulo ribonukleinske kisline (RNK). Ribosom informacijo, shranjeno v RNK, prebere in jo uporabi za pripravo proteinov. Ribosom torej genetsko informacijo iz RNK prevede v proteine, slednje molekule pa kontrolirajo strukturo in funkcijo vseh živih organizmov. Izraelska znamka prikazuje tunel v ribosomski podenoti z nastajajočim proteinom (oranžna barva) in ribosomsko RNK (modra in rožnata barva). Za raziskavo teh procesov so leta 2009 dobili Nobelovo nagrado za kemijo Izraelka A. E. Yonath, Indjec V. Ramakrishnan in Američan T. A. Steitz.

Slika 8

Sledi še pregled nekaterih izbranih znamk s kratkimi komentarji.

Kanadska znamka iz leta 1996 prikazuje biotehnoški dosežek (slika 9). Na levi strani znamke je prikazana rastlina (Canola; oljna ogrščica). To je eden od primerov kmetijske rastline, ki so jo tudi gensko spremenili. Nad rastlino je podobna krožne oblike DNK (plazmid), na desni strani slike pa so prikazani kromosomi (eden z vgrajenim genom) ter model dvojne vijačnice. Genetsko spremenjena oblika ogrščice je odporna proti herbicidom.

Španska znamka (slika 10) iz leta 1969 je bila izdana ob kongresu Zveze evropskih biokemijskih društev (FEBS).

Slika 9

Prikazuje model molekule DNK in pa tabelo z okrajšavami jedrskih baz (genetska koda). Tako imenovani kodon je sestavljen iz treh povezanih jedrskih baz, ki določajo, katero aminokislino je treba izdelati (v procesu nastanka proteinov). Molekula DNK predstavlja univerzalni in temeljni mehanizem shranjevanja informacij v biologiji. Ta sistem je zelo trpežen in zanesljiv ter ima recimo prednosti pred zapisi na magnetnih trakovih in trdih diskih. Ideja shranjevanja digitalnih podatkov s pomočjo DNK se zato ne zdi slaba, čeprav ima še nekaj pomanjkljivosti, ki pa se bodo morda v prihodnje odpravile.

Slika 10

V organizmih lahko med procesi, ki vključujejo genetski material, pride

tudi do raznih napak. Downov sindrom je genetska napaka, ki jo povzroči dodaten enaindvajseti kromosom. Turške znamke v bloku so posvečene tej tematici (slika 11). Do opisane napake pride med delitvijo celic. Osebe z Downovim sindromom imajo pogosto motnje v duševnem razvoju, čeprav to ni nujno.

V tem članku se mi je zdelo vredno opisati še en vidik, ki močno povezuje znamke in molekulo DNK (7). Na filatelističnih materialih (ovojnicah, predvsem pa znamkah) so prisotni sledovi DNK, ki jih hočeš nočeš pusti pošiljatelj. Te sledi so lahko od slin, ko prilepimo klasično znamko, lahko pa so to koščki kože, ki jih pustimo na znamki ali pisnu, ko ga prijemamo. Poudariti velja, da gre res za minimalne količine. Filatelija je stara približno 150 let, tehnike, ki omogočajo identifikacijo DNK, pa so široko dostopne zadnjih nekaj desetle-

tij. Iz minimalne količine DNK nato s posebno tehniko - polimerazno verižno reakcijo - (PCR- Polymerase Chain Reaction) proizvedejo večjo količino vzorca, ki ga nato z različnimi metodami lahko podrobno analizirajo. Uporaba vzorcev DNK v kriminalistiki (seveda so to najrazličnejše sledi, ki jih pustijo storilci) je sicer široko v uporabi in predstavlja močan dokazni material, ki ga priznavajo v sodnih postopkih. Primer uspešne uporabe je angleški izsiljevalec, ki je na prelomu tisočletja zasejal precej strahu na otoku (7). Znani verigi trgovin je poslal več pisem, v katerih je zahteval denar. Grozil je, da bo kupcem začel pošiljati bombe, če njegove zahteve ne bodo izpolnjene. Grožnja je začel uresničevati, a s pomočjo analize DNK so ga precej hitro ujeli. Na večini pisem ni bilo nobenih vzorcev genetskega materiala (kar pomeni da je bil precej pret-

kan). Vendar pa je eno znamko vseeno očitno poslinil, kar je bilo dovolj, da so ga razkrinkali. Omeniti velja, da je pri obtožbah potrebno biti izjemno previden. Tehnika je tako občutljiva, da med preiskavo lahko na primer pride tudi do »okužbe« z genetskim materialom človeka, ki opravlja analizo, seveda pa vzorec DNK na pismu lahko pusti tudi prav vsak, ki ga je prijel ... Ta metoda pa nikakor ni uporabna le v kriminalistiki. Vzorci DNK so v primernem okolju zelo stabilni in to omogoča tudi analizo vzorcev, ki so zelo stari. To pa pomeni, da preko filatelističnih materialov lahko dobimo tudi podatke, ki so morda zanimivi za izdelavo rodovnikov, ali pa potrditev, da je pismo napisala slavna osebnost. Še več, izvemo lahko celo, ali je pisec morda imel neko genetsko bolezen. Zato naslednjič dobro premislimo, preden poslinimo znamko in jo prilepimo na pismo ...

iztok.turel@fkkt.uni-lj.si

Reference:

1. M. Kemp, Nature, 421, 416-420 (2003).
2. H. F. Bundy, Philatelia Chimica et Physica, 19, 102-106 (1997).
3. R. Griffiths, American Philatelist 544-553 (2008).
4. I. Turel, J. Kljun, Current Topics in Medicinal Chemistry, 11, No. 21, 2661-2687 (2011) in referen-
ce tam notri.
5. D. Voet (urednik), Biochemistry, John Wiley & Sons, Inc.: Hoboken, 2004.
6. B. Alberts, A. Johnson, J. Lewis, M. Raff, K. Roberts, P. Walter (uredniki), Molecular biology of the cell, Garland Science: New York, 2002.
7. R. M. Bell, R. S. Blackett, American Philatelist 236-241 (2012).

Mladi filatelisti so pripravili odlično prireditev - glej članek na str. 37 (foto: V. Ferant)

Obisk krožka

V sredo, 24. 4. 2013 nas je pri našem filatelističnem krožku obiskal g. Boštjan Petauer. Pokazal in razložil nam je uporabo filatelističnih pripomočkov: lup, pincet, zobomerov itd. Razložil nam je, da moramo za znamke dobro skrbeti in jih čuvati pred vlago in soncem, saj na soncu zbledijo in izgubijo svojo barvo, tako da niso več toliko vredne. G. Petauer je za nas pripravil tudi nagradni kviz, katerega smo bili najbolj veseli, saj smo pričakovali, da bo zelo lahko; ampak ni bilo. Nagradno vprašanje je bilo, kdaj in kje je izšla prva znamka z božičnim motivom. Ker se o božičnih znamkah še nismo pogovarjali, noben od nas ni vedel, da je izšla leta 1943 na Madžarskem.

Mentor Tone Petek (levo) in Boštjan Petauer pred krožkarji

Vseeno smo dobili nagrade. Tisti, ki smo napisali letnico blizu leta 1945, smo za nagrado dobili ovitek prvega dne. Da pa nekateri ne bi ostali brez nagrad, smo vsi dobili komplet prvih božičnih znamk.

Klara Drofenik,
OŠ Frana Kranjca Celje

Mladi krožkarici pred svojima zbirkami
(foto: L. Divjak)

Nov krožek

V januarju 2013 je na osnovni šoli Bizeljsko začel z delom še en filatelistični krožek. V začetku so se zanj prijavile tri učenke, Klara KOREN, Kaja MARTINI in Sara PLEVNIK, katerim sem predstavil filatelijo. Odločile so se za zbiranje znamk. Razdelil sem jim nekaj svojih viškov, se pa toplo priporočamo še za kakšno filatelistično gradivo, ki ga pošljite na naslov: Osnovna šola Bizeljsko, filatelistični krožek, Bizeljska cesta 78, 8259 Bizeljsko.

Šolsko leto 2012/13 se je končalo, zato smo člani filatelističnega krožka 9. junija 2013 pripravili manjšo razstavo, s katero smo učencem in zaposlenim na OŠ Bizeljsko prikazali del našega dela, nekaj zbir. Računamo, da bo krožek tudi naslednje šolsko leto, saj se je interes za filatelijo povečal.

Ludvik Divjak

Projekt Teden vseživljenjskega učenja v Žalcu

V okviru projekta Teden vseživljenjskega učenja so na 1. OŠ Žalec pripravili filatelistično razstavo tamkajšnjega šolskega krožka, ki je letos praznoval 10-letnico uspešnega delovanja. Krožek že vse od začetka vodi prizadevni mentor Toni Četina s pomočjo FD Žalec in ob podpori in razumevanju tamkajšnje osnovne šole.

Tako so 17. maja 2013 v prostorih šolske avle pripravili prireditev, na katero so poleg šolarjev povabili tudi zunanje goste. V prijetnem kulturnem programu, ki so ga vodile tudi članice filatelističnega krožka, so nekatere od njih tudi nastopile v glasbenih točkah. Tako so dokazale, da se s filatelijo ukvarjajo tisti, ki so tudi sicer ustvarjalni na več drugih področjih, kar pa je ob petkih, ko se sestajajo na filatelističnem krožku, včasih kar težka dilema, katere dejavnosti naj se udeležijo.

Mlade filateliste so pripravile zanimiv plakat, ki je vabil na razstavo, na kateri so publikli v 8 vitrinah predstavile nekaj od svojih najboljših zbirk, mentor pa je novim članicam krožka podelil članske izkaznice. Osnovna šola se je mentorju oddolžila s knjižnim darilom za 10 let uspešnega delovanja šolskega filatelističnega krožka, mentor pa je obljubil, da bo še naprej prenašal svoje znanje na mlade, ki so jim všeč znamke.

Vencel Ferant

Podelitev članskih izkaznic na 1. OŠ Žalec. Levo mentor Toni Četina (foto: V. Ferant)

FIRAMLA in FIMERA 2013

Tradiciji zvesti Trboveljčani so letos ponovno poskrbeli za izvedbo uveljavljenih pregledov dela slovenskih filatelistov, kot bi lahko meddržtevno člansko in državno mladinsko razstavo označili. Obe sta bili tudi tokrat pripravljene z mednarodno udeležbo; standardnemu sodelovanju hrvaških so se na FIMERI letos pridružili še makedonski zbiralci. Organizator je povabil tudi Srbe in Francoze, ki pa se vabilu niso odzvali.

Na FIRAMLI 2013 je bila udeležba nekoliko manjša od pričakovane, zato pa smo lahko ugotovili dobro kakovost razstavljenega. Poleg »klasičnega« dela razstave smo letos v drugo pripravili še posebno tekmovanje eksponatov v dveh vitrinah s skupnim naslovom Moj

domači kraj. Udeležile so se ga štiri ekipe, ki jih tokrat predstavljamo. Več o samih razstavah pa v prihodnji številki Nove filatelije.

Bojan Bračič

Prvo mesto so si s Celjankami delili Žalčani. Predstavnici krožka s prejetim priznanjem od podpredsednika žirije B. Bračiča. Desno Robert Jordan brez katerega bi v Trbovljah nič ne bilo.

Celjska ekipa z mentorjem po razglasitvi rezultatov

Predstavnice krožka na OŠ Martina Krpana v Ljubljani

Predstavniki krožka z OŠ Marije Vere (vse fotografije V. Ferant)

Novosti v knjižnici, poletje 2013

Avtor-ji	Naslov	leto izdaje	jezik
SFA	Poštna zgodovina Ilirskih prvinc 1809-1813, Knjižica SFA, Zvezek 1, 2009	2009	Slovenski
Jugofilatelija	Katalog maraka Jugoslavenskih zemalja, prva izdaja 1950	1950	Srbohrvaški
Zumstein	Europa Katalog 1951	1951	Nemški
Michel	Briefmarken-Katalog Europa 1938	1938	Nemški
FD Ljubljana	Filatelistični zbornik XXIII/2013	2013	Slovenski
Slov. Fil. klub L. Košir, Trst	Veselje s filatelijo, Zbornik 2003-2013	2013	Slovenski
Circolo fil. Triestino	Annuario 2012, Storie di Posta, Trieste 1719-1918	2012	Italijanski
Štampfl Janko	Spominske filatelistične izdaje Iveta Šubica, v knjigi Ive Šubic, zal. Modrijan, 2012, str 107-115, kopija	2012	Slovenski
Poste Italiane	Filatelìa un universo da esplorare, Progetto Filatelìa e scuola	2011	Italijanski
ASP-FVG	Gioielli postali, X mostra col. ASP-FVG	2013	Italijanski
AIEP	Fakes and Forgeries Experts, zbornik No. 16, April 2013	2013	Angleški
Golec, Boris	Zgodovina in razvoj PTT dejavnosti v Zasavju	1986	Slovenski
Pokrajinski arhiv Koper	Cona B Svobodnega Tržaškega ozemlja (1947-1954) Zbornik ob 50-letnici priključitve cone B STO Jugoslaviji	2004	Slovenski
Philex	Schweiz-Liechtenstein, 1981/82	1981	Nemški
Philex	Schweiz-Liechtenstein, 1972/73	1972	Nemški
Zumstein	Schweiz-Liechtenstein, 1970	1970	Nemški
Moderna	Katalog jugoslovenskih maraka i novca, 1984	1984	Srbski
FD 27. april	Frankovne znamke Jugoslavije, 1971-1982	1983	Slovenski
Jugosl. Moderna	Kolekcionari, br. 47/90, okt-dec. 1990	1990	Srbski
HFS	Filatelija, br 1-6, 7-12, 1988, 1-12/1989, 1/90	1988-90	Hrvaški
NN	Žigi na Slovenskem (po Kleinu, Muelerju), rokopis neznannega avtorja, 1980?	1980	Nemško-Slovensko
Crevato-Selvaggi, Bruno	La Repubblica Italiana, Roma 2003	2003	Italijansko
Dal Negro, Francesco	Das italienische Postamt in Alexandria 1863-1884, Bozen, 1998	1998	Nemško
Poste Italiane	Museo postale e telegrafico della Mitteleuropa, Trieste 1997	1997	Italijansko
Ass. Filatelica Veneta	Storia postale Triveneta, Padova 1991	1991	Italijansko
FZS	Nova filatelija 2-12/1951, 1-4, 7, 8/1957		slovensko
FZS	Bilten št. 2/1961, 7-12/1962, 1 in 4/1963		slovensko
Studio della Storia Postale	Bollettino Prefilatelico e Storico Postale št. 105, 160	2007	Italijansko
Michel	Europa Klassik 1840-1900, 1. izdaja	2008	Nemški
Michel	Ganzsachen Europa od 1960 (2. del) 8. izdaja	2013	Nemški
Michel	Südwesteuropa 2013, 98. izdaja	2013	Nemški
Michel	Südosteuropa 2013, 98. izdaja	2013	Nemški
Michel	Nordeuropa 2013/14,	2013	Nemški
Michel	Westeuropa 2013/14,	2013	Nemški
Michel	Osteuropa 2013/14,	2013	Nemški
Michel	Südamerika (A-I) 2013/14	2013	Nemški
	Napovedujemo		
	Südamerika (K-Z) 2013/14 november - december 2013		
	Ganzsachen Europa do 1960 (West und Ost) pomlad 2014		
	Ganzsachen Europa po 1960 (West) pomlad 2014		

Svetovna filatelistična razstava Avstralija – Melbourne 10.–15. maj 2013

V Avstralijo sem nesel štiri zbirke, eno knjigo (2 izvoda) pa poslal po pošti. Razstava je bila v paviljonu Royal muzeja, 15 minut s tramvajem izpred hotela CROWN Promenade. Muzej je bil narejen v 19. stoletju v viktorijanskem stilu za svetovno razstavo. Zdaj je bil to idealen prostor za razstavo znamk; veliko svetlobe in praktično vse v enem prostoru z veliko prostornino.

Organizacija same razstave in spremljajočih dogodkov je bila po mojem mnenju najboljša do sedaj. Pohvalili so jo vsi. Vse je delovalo kot namazano, brez kakršne koli zamude ali birokratskega zapleta. Prevozi z letališča, hotel Crown Promenade (izven kategorije) v sklopu hotela Crown, carinska kontrola, katalogi

Zbirke so bile lepo postavljene v 16-listnih vitrinah v dveh etažah; na galeriji razstavišča in v pritličju, kjer so bili tudi trgovci, nekaj pošt in Pošta Avstralije, ter oder za predstavitve novih znamk in razne prireditve. Vse delo so volontersko opravili avstralski filatelisti.

Vsega skupaj je bilo okrog 3000 oken.

Palmares je bil v dvorani hotela Crown z živo glasbo in se ga je udeležilo preko 400 ljudi.

Rezultati so bili objavljeni že v ponedeljek takoj po koncu ocenjevanja. Mislim, da so bili dokaj realni in nisem zasledil kakšnega večjega negodovanja.

Slovenijo so zastopali:

Igor Pirc – Postal Stationery on Slovenian Territory 1861–1945, 80 točk Vermeil

Veselko Guštin – The Slovenes in the Camps of Duce, 80 točk Vermeil

Bojan Kranjc – Slovenia 1919–1920, Kron and Dinar ord. stamps, 85 točk Large Vermeil

Mihael I. Fock – Jerusalem 1655–1917, 86 točk Large Vermeil

Mihael I. Fock – Zlati Jeruzalem 1655–1967 (knjiga), 75 točk Large Silver

Rezultati so odlični in plod znanja in dobrih zbirk. Obe zbirki z LV gresta sedaj lahko na 8 vitrin in v borbo za zlate medalje, kar pa seveda ne bo lahko.

mihael.fock@exoterm.si

*Prijatelji in strokovnjaki za Jeruzalem:
Mihael I. Fock, prof. Dr. Yosi Aron in Dr.
Les Glassman*

68. FILSANDA in 28. velika nagrada Lucio Mazini

Tudi letos se je uspešno odvila 68. Filsanda 2013 od 28. junija do 1. julija 2013 v San Danielu v Furlaniji. Istčasno je bilo tudi srečanje filatelistov v Zagrebu ob vstopu hrvaške v Evropsko unijo in to se je poznalo pri udeležbi, tujcev tu ni bilo. Razen M. I. Focka in mene ni bilo nikogar ne iz Avstrije ne iz Švice. V katalogu je bilo predvidenih 12 žigov pošt (Italije, Hercegbosne, Hrvaške, Kosova, Makedonije, Monaka, Republike srpske in Slovenije z dvema osebnima znamkama), a razen italijanske ni bilo prisotne nobene od pošt. Bile pa so na razpolago žigosane kartice s temi »žigi«. Zakaj uradnih pošt ni bilo, nisem uspel zvedeti niti po zaključku razstave. Bilo je razstavljenih sedem zbirk. Za nas je bila zanimiva JAT - ju-

Prodajni pult Fil. društva San Daniele z vsemi 16 karticami, desno je G. Gastaldo, predstavnik Furlanije - Julijske krajine v It. Fil. zvezi.

goslovanska avionska pošta (Bruna Reiterja). Predstavljen je bil zadnji del projekta Božanske komedije – Paradiž, kot delo 33 avtorjev. Sam sem razstavljal eksponat 7 postaj Nevenke Petelin.

V skladu s pravilnikom Velike nagrade Lucio Mazini, je za svojo filatelistično usposobljenost, za organizacijske, didaktične in človeške sposobnosti, za visoke moralne vrednote in za veliko strast do filatelije Organizacijski komite podelil 28. veliko nagrado »Lucio Mazini« (280 Gran Premio Lucio Mazini) za mednarodno filatelijo Veselko Guštinu.

Podelitev priznanja od leve k desni: V. Guštin, S. Iervasuti, župan San Daniela P. Menis.

Branko Morenčič

Razstava Alpe Jadran filatelije 2013 v južnotirolskem Eppan-Appianu

Letošnja razstava Alpe Jadran filatelije je bila organizirana v severni Italiji, v južnotirolskem mestecu Eppan-Appiano od 22. do 23. junija, v organizaciji domačega filatelističnega društva, sicer člana avstrijske filatelistične zveze. Razstava je bila 1. ranga s podporo FEPA.

V razpisnih pogojih za razstavo je bilo navedeno, da je potrebno poslati organizatorju tudi fotokopije ali digitalne kopije razstavnih zbirk. Ker je predsedstvo FZS ugotovilo, da to ni v skladu s pravili Alpe Jadran filatelije, sem organizatorje obvestil, da to povzroči zbiralcem dodatne stroške in da to zahtevo odbijajo. Po nekajkratnem dopisovanju

je predsednik žirije sporočil, da sicer to ni »obligatorno«, vendar da to na italijanskih razstavah prakticirajo že od 1996, kar tudi ni držalo, vsaj ne za Alpe Jadran razstavi v Villi Manin leta 2000 in Caorleju leta 2007; tudi za razstavo v Rimu leta 2009 ni bilo te zahteve.

Slovenci smo prijaviili 11 zbirk, od tega štiri mladinske, tri zbirke razgle-

Komisarji, člani žirije in gost iz FEPE Jose Ramon Moreno s spremljevalkami na izletu v botaničnem vrtu v Meranu (foto: I. Pirč)

dnic in dva naslova literature. Zanje smo prejeli eno zlato, tri velike pozlačene, pet pozlačenih in po eno veliko srebrno, srebrno in posrebreno medaljo, ena zbirka pa ni bila ocenjena. Ocenjujem, da smo se Slovenci kar solidno predstavili, pohvale gredo predvsem mladinskim zbirkam A. Primožiča, A. Podgorskega in Filatelističnima krožkoma iz OŠ Prebold in OŠ Žalec ter zbirkam razglednic A. Tomca, I. Ropša in M. Maliča. Moja zbirka poštne zgodovine Od osamosvojitve do evra ni bila ocenjena, ker sem bil po sprejetju zbirke naknadno uvrščen med sodnike; najprej za filatelistično literaturo, ob prihodu pa sem bil obveščen, da bom ocenjeval zbirke poštne zgodovine.

Razstava s 102 zbirkama in 7 naslovi literature je bila postavljena v športni dvorani. V dvojezičnem razstavnem katalogu je bil naveden samo Sodobni cenik verigarjev Boštjana Petauerja, Ljubljanski zbornik pa izpuščen brez pojasnila. Zbirke sva v vitrine postavljala z I. Pircem ves četrtek popoldan in pri tem imela kar nekaj težav z zbirkami na listih formata A4. Listi so se na podlago v vitrinah fiksirali z namagnetenimi gumijastimi trakovi širine cca 4 cm tako, da so včasih prikrili del teksta na listih spodaj ali zgoraj. Zaradi tega predlagam, da razstavljalci v bodoče ne izkoristijo razpoložljive višine lista v celoti.

Eppan-Appiano je mestece ob reki Adige (Nadiži) kakih 10 km južno od Bozna-Bolzana. Bivali smo v udobnem hotelu v Kalternu-Caldaru, kake 4 km južneje. Nikjer nisem opazil plakatov, da se tu odvija mednarodna filatelistična razstava, in temu primeren je bil obisk razstave, gneče obiskovalcev ni bilo. Na razstavnem prostoru je bila bolj borna ponudba 10 filatelističnih trgovcev. V zgornjem prostoru sta poslovali izpostavi avstrijske in italijanske

pošte, ki pa ni imela na razpolago vseh znamk; priložnostnih znamk s poštnino za Slovenijo niso imeli, kar nas je sililo k prefrankiranju pošiljk. V kletnem prostoru je bil bife, kar je bilo zelo ugodno, da ni bilo potrebno zgubljeni časa za prehrano v mestu.

Ocenjevanje zbirk je potekalo ves petek in še v soboto dopoldne v ne-klimatizirani dvorani; še hujši so bili posvetovalni sestanki žirije v prostoru brez oken, kje se je nas stiskalo 9 ljudi z ventilatorjem ob tleh; tako smo bili ves dan prepoteni.

V soboto dopoldan smo imeli prekrasen izlet, ogled botaničnega vrta v sklopu nekega hotela v Meranu, 30 km severno od Bozna-Bolzana. Udeležil sem se tudi sestanka delegatov posameznih regij, kjer je bilo sklenjeno, da bo naslednja AJF razstava predvidoma septembra 2014 v Luganu v Švici. Sprejet je bil tudi pomemben sklep, da bo v bodoče na vsaki AJF razstavi po 1 član žirije iz vsake članice. Palmares je bil zvečer nekaj 100 m od razstavnega prostora z nastopom lokalne glasbene skupine.

Naši razstavljalci so se dobro odrezali in vsem iskrene čestitke. Medalje fizično niso bile podeljene, čeravno je bila razstava 1. ranga. Tudi rezultatov v obliki zgibanke nismo dobili, ti so naknadno prišli po internetu.

Na zaključni svečanosti. Od leve Giancarlo Morrolli, Bruno Crevato-Selvaggi, predzadnji Thomas Matha in na desni J.R. Moreno (foto: I.Pirc)

Igor Pirc

Croatica 2013

Hrvaška v Evropski uniji - srečanje prijateljev

Hrvaška filatelistična zveza je v zadnjih dneh pred sprejemom Hrvaške republike v Evropsko unijo pripravila filatelistično razstavo I. ranga, na katero je povabila tiste federacije, s katerimi ima podpisane sporazume o prijateljskem sodelovanju.

Med njimi je tudi FZS, ki je 36 razpoložljivih vitrin napolnila s kakovostnimi zbirkami, kakor je bila želja organizatorja. Razstava je potekala v prominentni galeriji Klovičevi dvori na Gornjem trgu (tam je bila tudi že razstava Alpe Jadran 2005), eno nadstropje pod pravtako zanimanja vredno razstavo Picasosovih slik. Razstava je bila odprta od srede, 26. junija, do sobote, 29. junija 2013. Poleg hrvaških so bile prisotne tudi madžarske, slovaške, češke, avstrijske, portugalske in kot že rečeno, slovenske zbirke. Tudi sodniška komisija je bila mednarodna, čeprav vse države udeležence niso bile zastopane. Sestavljali so jo Hadmar Fresacher (A), Joao Soeiro (Portugalska), Vojteh Jankovič (Slovaška) ter Matej Glavič, Dražen Tomerlin in Julije Maras, Hrvaška. Predsedoval ji je Damir Novaković.

Člani žirije od leve D. Novaković, V. Jankovič, J. Maras, J. Soeiro in H. Fresacher (foto: I. Pirc)

Razstavo je odlikovala visoka kakovost eksponatov tradicionalne filatelije, poštne zgodovine in tematike. Omenjam dve zbirki iz častnega razreda: zbirko Vuja STT Damira Novakoviča in specializirano zbirko Država, ki je ni več Nikole Marakoviča. Slednja je vsebovala materiale iz zapuščine tiskarne Courvoisier in je v določenih primerih (npr. prve serije živalstva in rastlinstva Jugoslavije iz 50-let prejšnjega stoletja) prav šolski prikaz, kako so potekale faze tiska.

Zanimivo gradivo iz nekdanje tiskarne Courvoisier (foto: I. Pirc)

Peter Suhadolc	Planinski svet	pokal		G
Boštjan Petauer				
Bosnia & Herzegowina 1914	TP	77	V	
Igor Cep	Olimpijski krogi	TH	75	V
Igor Pirc	Slovenia 1861-1945	PS	77	V
OŠ Prebold	Slovenia, a land of tourism	YA	79	V
Veni Ferant	Beer	OF	76	V
FD Ljubljana	Zbornik XXIII, 2013	lit.	82	LV

Stara prijatelja si imata vedno kaj povedati. Hadmar Fresacher (levo) in Igor Pirc.

Ob diplomah so razstavljalci prejeli zelo lepe medalje, kar je pri nekaterih razstavah izpod kontinentalnega nivoja že kar redkost (npr. Alpe Jadran 2013 in napoved 2014 – brez medalj). Najvišje ocenjena zbirka in kot taka zmagovalka Croatice 2013 je bila zbirka Nikole Marakovića Bosnia and Herzegovina – Postal History until 1900.

Poleg rednega tekmovanja je potekal tudi pokal /Grand Prix Winners/ z naj-

bolje ocenjenimi eksponati iz vsake od sodelujočih držav. Med petimi zbirkami smo sodelovali z Osvajanjem planinskega sveta predsednika Petra Suhadolca. Zmagal je Armin Lind iz Avstrije z eksponatom Avstrija – obdobje jubilejne izdaje 1908.

Ocene za slovenske eksponate so bile tradicionalno nekoliko skope, a vsaka žirija pač gleda s svojimi očmi:

Razstavo je ves čas spremljalo slavnostno vzdušje in priprave zaključne slovesnosti na Trgu Bana Jelačića v nedeljo, 30. junija, torej na predvečer 1. julija, ko so se naši sosede zbudili v Evropski uniji.

Pred odhodom na ekskurzijo. Od desne: M. Pirc, P. Suhadolc, M. Vilfan, V. Jankovič in J. Maras (foto: V. Ferant)

Veselko Guštin

Svetovna filatelistična razstava Thailand 2013

Od 2. do 8. avgusta 2013 se je v Bangkoku na sejemskega prostoru v zgradbi Royal Paragon Hall v petem nadstropju odvijala Svetovna filatelistična razstava Thailand 2013. Slovenija je bila prisotna s štirimi eksponati, tremi iz tradicionalne filatelije (Kranjc, Fock in Petauer) in enim iz literature (Fock).

Udeležila sva se je sodnik Peter Suhadolc, predsednik FZS in FIP sodnik, ter avtor prispevka kot komisar in FIP sodniški pripravnik. Vsekakor 8. avgusta ni bilo konca prireditve, saj so tistega dne umaknili samo filatelistične zbirke, na istem prostoru pa so čez noč postavili novo razstavo na temo Tajška pošta. Vse skupaj je tako trajalo do 14. avgusta 2013. Moram reči, da nimam na organizacijo razstave nobene pripombe, pač pa samo pohvale.

Začelo se je s sprejemom na letališču. Tu nas je pričakala vodička, ki nas je popeljala čez carinske formalnosti, nato smo vsi skupaj nadaljevali pot v hotel Dusit Thani. Po opravljeni prijavi sem zbirke odpeljal na razstavnih prostor. Naslednji dan so razstavo uradno odprli. Poleg filatelističnih zbirk so bile (na polovici ogromne dvorane) razporejene tudi stojnice poštne uprav in prodajni prostori s pristno tajskim blagom. Ob vhodu na sejmski prostor so bile razstavljene nekatere ovojnice, ki jih je

Otroški kotiček (foto: V. Guštin)

v imenu privatnih zbiralcev posodila dražbena hiša David Feldman, ter paviljoni s tipično tajsko obrtjo; seveda ni manjkal paviljon za »delo z mladino«.

Filatelistični del razstave so, kot omenjeno, podrli 8. avgusta ob 14h. »Na sporedu« za prevzem zbirk sem bil ob 20h. To se mi še ni zgodilo – ob 20h sem dobil vse tri zbirke. Tajška pošta nam je šla na uslugo tudi tako, da so na svoje stroške poslali medalje in biltene po pošti.

Kot omenjeno, sem opravljal dve funkciji; kot komisar in kot FIP sodniški pripravnik. Prijavo za pripravnika za sodnika FIP sem poslal že 31. avgusta 2010 Bernardu Bestonu, ki vodi FIP komisijo za poštno zgodovino. Od pogojev, ki jih zahteva FIP, mi je manjkal samo priznani seminar FIP o poštne zgodovini. Tega sem opravil kak mesec pozneje na razstavi v New Delhiju. Nekako sem imel vtis, da gospod Beston še ni povsem zadovoljen. Medtem sem v reviji FFE št. 16 napisal prispevek o ponaredek na Primorskem (Fakes and Forgeries from Trieste, Gorizia, and Slovene Littoral) in to je očitno pomaknilo kazalec na tehtnici na mojo stran. Tako so me določili za sodniškega pripravnika in o tem sem bil obveščen šele 10. maja 2013. Na tem mestu vsem kolegom zbiralcem in razstavljalcem, ki želijo postati sodniki, svetujem, da se redno udeležujejo FIP in FEPA (pa tudi FZS) seminarjev, ki so eden od pomembnih pogojev, da lahko sploh oddaš prošnjo

za pripravnika (glej stran f-i-p.ch/Application/Jurry Apprentice). Že vnaprej so me obvestili, da bom sodeloval v skupini, ki jo bo vodil Pal Lippai (Madžarska) skupaj z Vitom Vaničkom (Češka), Erikom Hambergom (Švedska) in Chrisom Kingom (VB). Prva dva dneva sojenja na razstavi sta bila res naporna, saj smo od 8h do 18h morali oceniti preko 40 zbirk. Tako sem pri nekaterih dal samo svoje mnenje ali pripombo, tri pa sem moral v celoti oceniti sam. Pri tem sem se razlikoval za kako točko od končne ocene, ki jo je sodniška ekipa dodelila tem trem eksponatom. Moram reči, da je sodnik Lippai (z njim sem sodil že v Sopronu) zelo natančen, korekten in kar se da objektivni. Tretji dan je bil namenjen le še primerjanju in uravnoteženju »problematičnih« zbirk in nekaterim manjšim popravkom. Tega dne smo pripravniki (bilo nas je pet) imeli tudi razgovor s Petrom P. McCannom. Iz razgovora sem lahko sklepal, da je gospod zadovoljen, da smo Slovenci dobili še enega sodnika FIP. Četrti dan je bil namenjen zaključku ocenjevanja, tajnim volitvam za velike nagrade (ki se jih kot pripravnik nisem udeležil) in končnim

ocenam, ki so šle v Palmares. Naslednji dan smo se z avtobusi odpeljali na izlet v Ayutthajo, staro porušeno prestolnico Tajske, in na Palmares v prenovljeni stari zgradbi Tajske pošte. Tu se sodniško delo še ni čisto kočalo, saj je bil naslednji dan še razgovor z razstavljavci in komisarji.

Na koncu še komentar o naših razstavnih zbirkah. Imamo lepe možnosti, da Bojan Kranjc prej ali slej osvoji zlato kolajno, saj mu za to manjka v zbirki le še nekaj »dobrih« ovojnic. Tudi ostala dva eksponata sta na dobri poti, da dosežeta z 80 točkami pozlačeno medaljo.

Na palmaresu. Od leve P. Suhadolc, V. Guštin in V. Vaniček (fot: Vlasta Guštin)

Sodniška žirija. Od leve pripravnik V. Guštin, C. King, P. Lippai, E. Hamberg in V. Vaniček (foto: p. Suhadolc)

Igor Pirc

6Okno – deset let

Zamisel o pripravi enovitrinske razstave se nama je z Mihaelom Fockom porodila na poti z mednarodne razstave Amphilex 2002 v Amsterdamu na Nizozemskem, naše svojstveno poimenovanje »eno okno« je nastalo med pripravami. Tako smo v Kranju pred desetimi leti prvič odprli vrata EnegaOkna.

Filatelistična zveza Slovenije je tako kot ena prvih spodbudila pripravo razstavnih zbirk v eni vitrini že kmalu po pojavu eksperimentalnega, danes že zelo uveljavljenega razstavnega in tekmovalnega razreda. Gre za prikaz zbirk in zgodb, ki nimajo zadostne širine za prikaz v petih vitrinah.

Od leta 2003 se torej vsako liho leto v Kranju postavijo na ogled zbirke iz dežel skupnosti Alpe Jadran Filatelija in držav nekdanje Jugoslavije. Včasih kakšen udeleženec manj, včasih več; letos smo v Kranju gostili razstavljavce

iz Avstrije, BiH-Republike Srbske, Hrvaške, Italije, Madžarske, Makedonije, Srbije in seveda domače. Skupaj je v bilo v tekmovalnem delu 59 zbirk tradicionalne filatelije, poštne zgodovine, tematske filatelije, maksimafilije in mladinski eksponati.

Razstava vsako leto nastaja v sodelovanju Gorenjskega muzeja, Pošte Slovenije, PE Kranj in FZS, zato so bili govorniki na otvoritvi direktorica muzeja Mija Ogrin, direktorica Pošte Slovenije, PE Kranj Marija Draksler in Peter Suhadolc, predsednik FZS. Iz nagovorov iz-

Predsednik FZS P. Suhadolc pri pozdravnem nagovor (foto: H. Rant)

haja zadovoljstvo, da ta razstava služi tako mednarodnemu sodelovanju v okviru filatelije, kot tudi popestri kulturno življenje na Gorenjskem. In dana je bila zaveza za 7Okno 2015. Otvoritveno svečanost, katere so se udeležili tudi predstavniki Avstrijske zveze (Armin Lind), Hrvaške zveze (Matko Glavić) in Makedonske unije (Siniša Pavleski), je popestrila mlada 14-letna violinistka Tina Blaznik iz Podbrezja, sicer študentka konzervatorija za glasbo.

Mlada umetnica je obogatila slovesnost z glasbenimi užitki (foto: V. Ferant)

Sodniški zbor, imenovan s strani Zveze, je vodil Mihael I. Fock, sestavljali pa so ga še Veselko Guštin, Staša Bračič, Matko Glavić in Igor Pirc ter pripravnik Siniša Pavleski iz Makedonije. Na osnovi sporazuma o sodelovanju FZS in Hrvaške filatelistične zveze je namreč v sodniškem zboru sodeloval hrvaški sodnik; na osnovi pobude, ki je nastala ob letošnji Fimeri v Trbovljah, pa smo povabili tudi makedonskega filatelista, da pridobi izkušnje v sojenju. Po sedaj zbranih podatkih je preizkušnjo dobro opravil.

In kako so razstavljene zbirke ocenili sodniki? Zmagovalci posameznih tekmovalnih razredov, ki so jih razglasili na tradicionalnem prizorišču v gostišču Marinšek v Naklem, so:

Bojan Kranjc v tradicionalni filateliji z eksponatom Zlata jajca ali beltinška

banda?, dr. Armin Lind pa posebno nagrado za eksponat Avstrija, FIS izdaja 1933,

Ivan Tangl v poštni zgodovini z zbirko Petrovaradin – obdobje predfilatelije,

Veni Ferant v tematskem razredu z Oljkami,

Dončo Georgijev z maksimafilsko zbirko Ohrid, Unescovo mesto ter

Zdravko Kovačič z mladinskim eksponatom Igra imenovana bejzbol.

Veliko nagrado 6Okna si je s svežim in domiselnim pristopom k problematiki provizoričnih izdaj pridobil Bojan Kranjc z zbirko, ki nosi provokativni naslov Zlata jajca ali beltinška banda?

Vsem tekmujočim, posebej pa seveda zmagovalcem, gredo iskrene čestitke in najboljše želje za nadaljevanje razstavne dejavnosti.

Razstavo je spremljal bogat katalog, ki ga je že drugič uredil Lojze Tomc. Pošta Slovenije je izdala ilustrirano dopisnico 6Okna, ki jo je, kot tudi diplome, izjemno atraktivno pripravil stalni oblikovalec EnegaOkna Adam Wending. Vse dni od 9. do 21. septembra so na pošti Kranj žigosali pisemsko pošto s sloganom 6Okna, v uporabi pa je bil tudi priložnostni žig razstave.

Pogled na izpostavljeno poštno okence (foto: H. Rant)

Srečko Beričič

Filatelistična razstava v počastitev dneva državnosti na Ministrstvu za obrambo RS

Filatelistično društvo Lovro Košir Škofja Loka je od 5. junija do 5. avgusta letos, v sodelovanju z Ministrstvom za obrambo Republike Slovenije, pripravilo v avli ministrstva v Ljubljani filatelistično razstavo v počastitev Dneva državnosti.

Pobuda je prišla prav iz ministrstva, kjer je zaposlen tudi član loškega filatelističnega društva g. Borut Podgoršek, ki je sodeloval na tej razstavi s svojim eksponatom Zgodovina letalstva. Avtor te tematske zbirke pripoveduje s pomočjo filatelističnega gradiva, kako je letenje nastajalo stoletja v glavah znan-

stvenikov in entuziastov, ki jim vožnja s kočijami, parniki in vlaki ni bila več dovolj. Nov izziv so našli v prostoru, kjer so dotlej kraljevale ptice. Zbirka je na mednarodni filatelistični razstavi EURO-PHILA 2012 v Škofji Loki prejela srebrno odličje.

Odprtje razstave (od leve proti desni): Igor Pirc, podpredsednik FZS, mag. Miha Ješe, loški župan, Rolando Žel, direktor direktorata za obrambne zadeve, Borut Podgoršek, razstavljalavec in Barbara Galičič Drakslar, direktorica Pošte Slovenije, poslovne enote v Kranju

Naslednjo razstavno zbirko Slovenija od generala Maistra do samostojnosti (1918 – 1991) je prav tako pripravil loški filatelista g. Janez Cerkvenik. Zbirka prikazuje najvažnejše dogodke zgodovine Slovencev od konca I. svetovne vojne (1918) do današnjih dni s filatelističnim gradivom, kot so poštna znamke, odtisi poštinih žigov, žigi s prvimi slovenskimi znamkami, dopisnice, razglednice, potovana pisma, maksimum karte in druge izdaje, ki jih so jih pripravile Pošta Slovenije, FZS, filatelistična društva in drugi izdajatelji.

Ministrstvo smo zaprosili, da smo vabila na odprtje razstave (5. junij) prejeli na pisemskem ovitku z odtisom poštinskega stroja z logotipom Republika Slovenija / Ministrstvo za obrambo, kar je zanimivo gradivo v tematski filateliji.

Gostitelj razstave, direktor direktorata za obrambne zadeve g. Rolando Žel, je v pozdravnem nagovoru z zadovoljstvom poudaril, da v prostorih ministrstva za obrambo prvič odpirajo filatelistično razstavo. Zahvalil se je tako loškemu društvu kakor Filatelistični zvezi Slovenije in Pošti Slovenije za imenitno pripravljeno razstavo. Izrazil je tudi prepričanje, ker imajo med seboj sodelavca filatelista, bodo odslej tudi filatelistične razstave del pestrih kulturnih dogodkov na ministrstvu. Predsednik Filatelističnega društva Lovro Košir Škofja Loka mag. Srečko Beričič pa je predstavil filatelistično razstavo. Odprtja razstave so se udeležili poleg številnih filatelistov in uslužbencev ministrstva tudi župan Občine Škofja Loka g. mag. Miha Ješe, direktorica Pošte Slovenije, PE Kranj, ga. Barbara Galičič Drakslar, podpredsednik Filatelistične zveze Slovenije, g. Igor Pirc, ki je med pozdravnim nagovorom izročil gostitelju poleg Almanaha FZS še dve originalni izdaji časopisov Dela in Dnevnika

Borut Podgoršek (desno) predstavlja svojo zbirko Zgodovina letalstva direktorju Rolandu Želu in avtorju tega prispevka

iz dni osamosvajanja Slovenije. V kulturnem programu se nam je predstavil sijajni kvartet flavtistik iz Ministrstva za obrambo. Ob slovesu so nas gostitelji presenetili z vitrino, kjer smo si lahko ogledali pravkar podarjeno literaturo.

Igor Pirc in Rolando Žel si ogledujeta vitrino s podarjenim Almanahom FZS in originaloma časopisov DELO in DNEVNIK iz obdobja osamosvajanja Slovenije

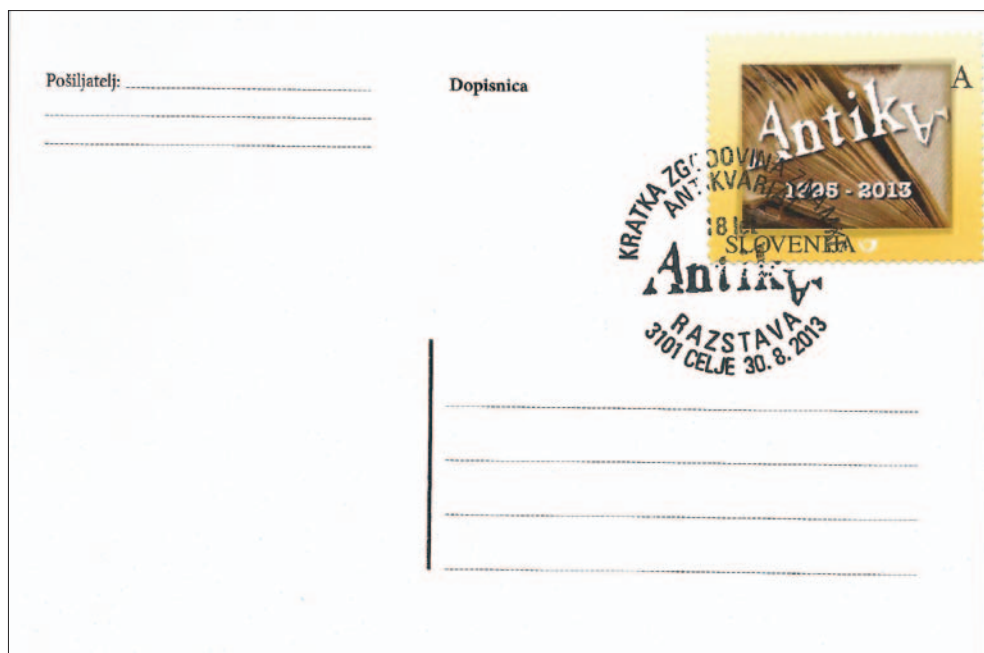
Slogan, ki je bil v uporabi v žigosalniki pošte Kranj od 9. do 21. 9. 2013.

Aktivnosti v Celju

V Celju se je v zadnjem času na področju filatelije dogajalo mnogo stvari, ki jih je »zakrivil« neumorni Tone Petek. Ob 18. obletnici antikvariata Antika (antikvariat je edina lokacija poleg pošte, kjer je mogoče kupiti najrazličnejše znamke) je tam postavil razstavo v dveh vitrinah z naslovom *Kratka zgodovina znamke*. Na 24 listih je pokazal črni in rdeči peni ter modro znamko za dva penija, prve avstrijske znamke in nekaj pisem iz tistega časa z žigom Cilli, malo Verigarjev, Lovrenca Koširja ter Parlament, prvo znamko R Slovenije. Tem je delal družbo nabor črnih penijev na drugih znamkah (sistem znamka na znamki). Razstavo so odprli 30. avgusta z malo prireditvijo ob obletnici antikvariata; odprta je bila do konca septembra. Ob tem je bila pripravljena osebna znamka, PPŽ in priložnostna razglednica.

Druga razstava z naslovom *ZNAMKE, KOŠARKA in CITYCENTER CELJE* je bila postavljena v največjem nakupovalnem središču v Celju od 3. do 15. septembra 2013. Razstava na 72 razstavnih listih je prikazala »košarkaške« znamke vseh držav udeleženk kvalifikacijske skupine

Nakupovalno središče Citycenter Celje
& Eurobasket 2013

Razstava znamk
od 3. do 15. septembra 2013

Tone Petek pred razstavnimi vitrinami (zgoraj) in pri pojasnjevanju razstavljenega (desno) – foto: V. Ferant

evropskega prvenstva v Celju (Španija, Poljska, Češka, Gruzija, Hrvaška in Slovenija). Ob samem odpiranju razstave sicer ni bilo posebne prireditve, bila pa je pripravljena osebna znamka, posebna razglednica in PPŽ. Poleg znamk je bilo predstavljenih še nekaj zanimivosti o državah udeleženkah.

Kot se je izvedelo, so si razstavo z zanimanjem ogledali tudi nekateri tekmovalci iz omenjenih držav.

Obe razstavi sta odlična priložnost za promocijo filatelije in pridobivanje članov za filatelistična društva, ki se v zadnjih letih opazno krčijo. Odličen primer in spodbuda tudi za druge.

Prečkamo mostove – povezujemo ljudi

Že lani so člani FD Lovro Košir priredili filatelistično razstavo ob nočnem teku štirih mostov. Letos je tek potekal že drugič. Organizatorji pri Zavodu za šport Škofja Loka so tudi letos predlagali, da je del prireditvev ob teku tudi filatelistična razstava. Padla je ideja, da pripravimo mladinsko filatelistično razstavo na OŠ Ivana Groharja, kot promocijo filatelije pri mladih. Idejo so navdušeno sprejeli tudi na osnovni šoli, čeprav je bilo treba razstavo pripraviti nekoliko prej in jo skrajšati zaradi dejavnosti ob koncu šolskega leta, ki so potekale na šoli.

Razstavo v 16 vitrinah so postavili v torek, 4. junija. Sama otvoritev pa je bila dan pozneje ob 12,45 uri. Ker na šoli še ni deloval noben filatelistični krožek, so vsi čakali, kakšno zanimanje bo med učenci. Ti so z velikim zanimanjem sprejeli razstavo in si še pred otvoritvijo z zanimanjem ogledovali razsta-

vljene eksponate. Veliko zanimanja je bilo tudi za škatlo z znamkami, izrezanimi iz pošiljk, ki jo je ponudila Filatelistična zveza. Veliko podporo je izkazala družbena skupnost, saj so otvoritev s svojim obiskom počastili: ravnatelj Osnovne šole Ivana Groharja Marko Primožič, župan občine Škofja Loka g. Miha Ješe; direktor zavoda za šport Škofja Loka Aleš Murn, vodja projekta Tek 4 mostov Igor Drakulič, podpredsednik Filatelistične zveze Slovenije Igor Pirc, tajnik Filatelistične zveze Slovenije dr. Veselko Guštin, član IO Filatelistične zveze Slovenije Miha Fock, direktorica PE Pošte Slovenije Kranj Barbara Galičič Draksler. Samo otvoritev je suvereno vodil član FD Lovro Košir Gašper Muren, nagovore pa so popestrili učenci šole z glasbenimi vložki.

Ob priložnosti je bil izdelan priložnostni poštni žig, ki pa ima datum 5. 6. 2013 in simbolizira 4 mostove in letošnje moto teka Prečkamo mostove – povezujemo ljudi.

Matjaž Metaj

PRODAJA ZBIRK ZNAMK 2013

1. Jugoslavija, kpl. Frankovnih znamk Turizem po Michelu 1971 -1991, cena 100 eur

2. Jugoslavija, frankovna serija Gospodarstvo. Specializirana zbirka, zložena v albumu na 48 straneh. Vsebuje vse vrednote vseh 3 serij, obdelano po barvah, papirjih, gumah, in robnih oznakah. Mnogo je posebnosti zobčanj (tudi v večjih kosih) kot so delno nezobčane znamke, premaknjeno zobčanje, odrisi na hrbtni strani, nabori v papirju ter razne druge posebnosti. Cena 3.000 eur.

3. Slovenija, priložnostni žigi 1991-1994, komplet. Zbirka vsebuje vse priložnostne žige, vključno z redkimi, ki so poznani v 10-20 kosih ali manj. Zlasti bogato je zastopan osamosvojitveni žig leta 1991. Niso vključeni žigi na FDC-jih. Cena 1500 eur.

4. Slovenija, znamke na prospektih 1992-1996 (zadnje leto prospektov), žig prvega dne, skoraj vse, zanimivo in redko 100 eur

5. Slovenija celine, od začetka do cca 2000, polna škatla za čevlje, zelo ugodno cena 200 eur

6. Istra in Slovensko Primorje, zbirka žigov na znamkah, 87 krajev, 138 žigov, cca 75% vseh obstoječih žigov v albumu. Pisem in odrezkov ni, cena 600 eur

7. Isto, ampak samo Slovensko Primorje, 42 krajev, 62 žigov, cena 120 eur.

Naprodaj so tudi različne zbirke prvih slovenskih znamk, Verigarjev (po naročilu), kakor tudi razne druge zbirke.

Dodatne informacije na naslovu:

Boštjan Petauer
P.P.2406
1001 Ljubljana
tel. 041 768 510,
e-mail: bostjan.petauer@siol.net

NATIS TE STRANI JE Z DONACIJO OMOGOČIL BOŠTJAN PETAUER

Filatelistična razstava ob 20. Jezernikovih dnevih in druge aktivnosti v FD Maribor

Jezernikovi dnevi so festival različnih prireditev, ki potekajo v Lovrencu na Pohorju in njegovi okolici. Likovnim razstavam, koncertom, športnim tekmovanjem, tradicionalnemu pohodu na Lovrenška jezera, od koder izvira Jezernik, in podobnim aktivnostim se je v letošnjem letu pridružila tudi filatelistična razstava, bolje rečeno predstavitev zbirateljskih dejavnosti članov Filatelističnega društva Maribor. Razstavo, na kateri je sodelovalo sedem članov FDM, ki so svoje zbirke postavili v 30 vitrin, smo odprli 23. avgusta 2013, na dan, ko so pred 69 leti partizani osvobodili Lovrenc, in na predvečer dneva, ko so pred 80 leti na ustanovnem občnem zboru ustanovili Filatelistični klub v Mariboru, katerega tradicijo nadaljuje FD Maribor.

Na razstavi, ki je bila postavljena v OŠ Lovrenc na Pohorju, so sodelovali:

Marjan Mežnarc: Znamke R Slovenije, 10 vitrin

Branko Petan: Slovenske divjerastoče orhideje, 6 vitrin

Marjan Verovnik: KUD Forma viva, Makole, 1 vitrina

Bojan Bračič: Slovenski književniki in jezikoslovci, 3 vitrine

Igor Lesar: Telefonske kartice, 1 vitrina

Janez Zorko: Maribor na razglednicah, 4 vitrine

Staša Bračič: Kolo in kolesarstvo, 5 vitrin

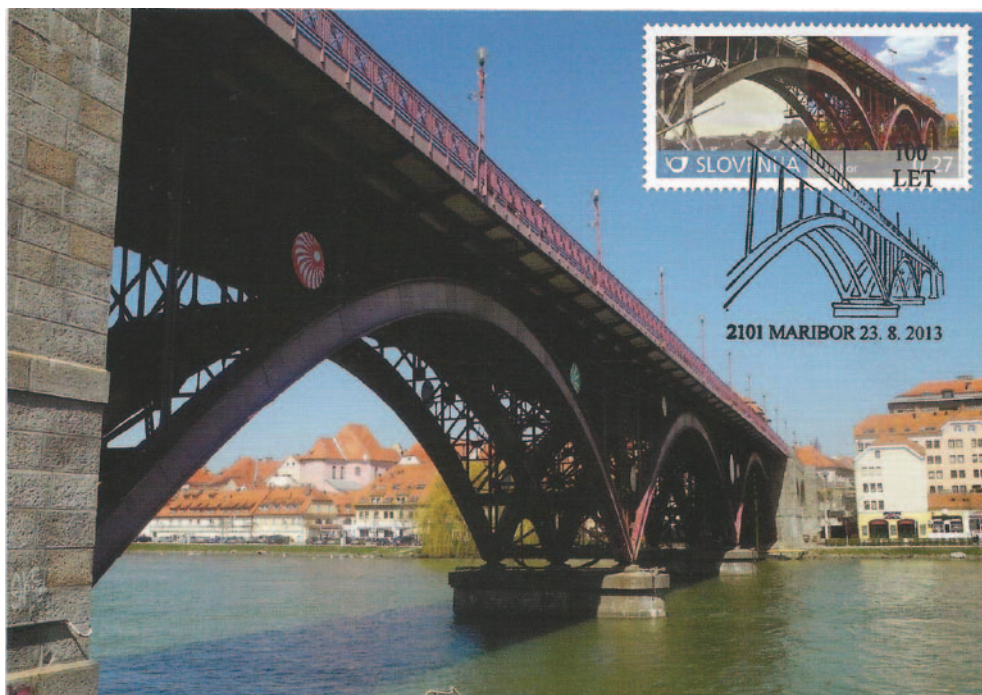
Pobudo za razstavo je dal član društva Marjan Mežnarc, sicer Lovrenčan. Zanimanje obiskovalcev, ki so se udeležili svečanega odprtja razstave, in obisk

v drugih dveh dnevih daje možnosti, da bi gostovanje članov Filatelističnega društva Maribor na Jezernikovih dnevih lahko ponovili že prihodnje leto.

Obiskovalci so si z resničnim zanimanjem ogledovali razstavljeni (foto: M. Bračič)

23. avgust 2013 je bil pomemben za vse Mariborčane in s tem tudi za FD Maribor še zaradi enega dogodka. Na ta dan so pred točno sto leti svečano odprli takratni Državni, danes Stari Most čez Dravo. Mariborski filatelisti, ki aktivno spremljamo dogajanje v Mestu in okolici, smo ob tem pripravili priložnostni ovitek in priložnostni poštni žig. S pomočjo znamke z motivom tega mostu, ki jo je izdala Pošta Slovenije

maja 2013, in razglednice, ki jo je izdalo FDM, smo pripravili še eno uspešno maksimum karto s tako imenovanim trojnim ujemanjem motiva (razglednica, znamka, žig).

Obe opisani aktivnosti, izpeljani na predvečer jubileja FD Maribor, pomenita uvod v obširnejše praznovanje. Zamislili smo si ga kot razstavo, na kateri bi poleg dogajanja v društvu v preteklih 80 letih prikazali tudi dejavnost članov društva danes. Razstavo smo namenoma premaknili na nekoliko poznejši čas iz več razlogov. Konec avgusta je za nekatere še vedno počitniški, drugi pa se aktivno pripravljajo na novo šolsko ali študijsko leto. Za predstavitev razstave na nekoliko poznejši čas je bila pomembna tudi odločitev Univerzitetne knjižnice v Mariboru, da nam za postavitev razstave odstopi svoj razstavni prostor, ki pa je sedaj zaseden z razsta-

vo o mariborskem mostu stoletniku.

Razstava, za katero priprave že tečejo, bo razdeljena na tri sklope. V prvem bomo z dokumenti, fotografijami in drugim prikazali zgodovino dela društva in njegovih članov v preteklih 80 letih, v drugem bomo z zbirko priložnostnih izdaj in priložnostnih žigov, ki

jih je založilo društvo, prikazali, kako so mariborski filatelisti ves čas aktivno spremljali dogajanje v mestu in okolici in na svoj način opozarjali na dogodke in pomembne obletnice ter jih hkrati na poseben način dokumentirali. V tretjem delu pa se bodo z deli svojih zbirk predstavili člani društva.

Razstavo bomo svečano odprli v sredo, 6. novembra 2013, ob 17.00, odprta pa bo do vključno 30. novembra 2013. Več obvestil boste lahko našli na spletni strani društva: www.f-d-maribor.si.

Marjan Merkač Nič spanja pod Peco

Letošnja bera filatelističnih izdaj na Koroškem je bogata. Zadnje dni maja je bilo še posebej slovesno, kajti praznovali smo 150 let železniške proge med Mariborom in Celovcem. V uporabi so bili kar trije priložnostni žigi. Dva, Prevalje in Dravograd, smo pripravili v našem društvu. Zbiralci smo lahko izkoristili enkratno priložnost in poslali pošiljke še s potujočo pošto, ki so jo organizirali mariborski kolegi.

Bogata izdaja je spremljala tudi obletnico poštnege urada na Prevaljah. Tematika železnice in zgodovina pošte sta vedno zanimivi tudi za širši krog zbiralcev in zanimanje za oba dogodka je bilo res veliko. Posebna zgodba so letošnje izdaje, namenjene Franju Golobu.

Maja smo pripravili v Dravogradu tudi filatelistično razstavo. Sodelovala so vsa tri koroška filatelistična društva. Nerodnosti z razstavnim prostorom, ker so se razstavljene zbirke žal morale umikati nenapovedanim prireditvam, nam niso vzele volje za nadaljnje delo.

Ali ste že bili na Koroškem, jo poznate? Morda vas med nas privabi kakšen

Podpredsednik FZS Bojan Bračič pozdravlja prisotne

filatelistični dogodek še letos. Naslednje leto pa bo zagotovo nova priložnost za ogled večje filatelistične razstave na Ravnah. Pridite na ogled, ali še boljša

Borut Bončina je pripravil osebno znamko, PPŽ in razglednico iz česar je nastala maksimum mkarta.

ideja, sodelujte kot razstavljavec. In na kakšni razstavi lahko prav vi sodelujete?

Leta 2010 na prvi razstavi Maksi Ravne smo imeli na delovnem obisku predstavnike in sodnike naše Zveze. Gospod Igor Pirc, takratni predsednik, nam je predlagal, da naj z idejo Maksi Ravne nadaljujemo. Zdaj je že znano, da bomo marca naslednje leto pripravili drugo razstavo samo dveh razstavnih razredov, maksimafilije in kartofilije.

V razredu maksimafilije iščemo zbirke maksimum kart. Obsega razstavnih

ekspozitov nismo omejili ali določili njihovega minimalnega obsega. Za enovitrinske ekspozite pa kot običajno velja obseg 16 listov.

V razstavnih razredih kartofilije želimo posebej povabiti zbiralce razglednic, ki svojih zbirk še niso razstavljali. Veseli bomo vsake tematike, najbolj pa seveda tiste, kjer bo vsebina povezana s Koroško. Ali smo za razstavo izbrali zanimivo vsebino, bodo povedali razstavljalci.

Ko se oziraš, kaj zbiralci na srečanjih iščejo, opaziš, da zbiralcev topografskih razglednic Slovenije ali narodno buditeljske tematike ne manjka. Kako jih navdušiti za pripravo razstavnega ekspozita, je pa večkrat nerešljiva uganika.

Termin naše razstave je načrtovan za marec 2014, natančneje 18. 3. 2014, na pomemben datum iz naše daljnjega zgodovine. Do razstave je še kar nekaj mesecev, časa je ravno dovolj, da dokončate že dolgo načrtovani ekspozit.

Torej še enkrat, prsrčno vabljeni na Koroško naslednje leto.

Marjan Merkač pri podelitvi posebnih nagrad mladim ustvarjalcem, ki so s svojimi risbami in slikami na temo železnice popestrili razstavo.

Boštjan Petauer

F(ilatelistični) E(kspertizni) S(ervis) kot zaščitnik kupcev redkejših znamk

V okviru FZS že od leta 2004 deluje Filatelistični ekspertizni servis ali kratko FES. Njegova naloga je dajanje mnenj o pristnosti znamk, za kar so zadolženi atestatorji za posamezno področje. To je pomembno zlasti pri dražjih znamkah in tistih, pri katerih kupec ni prepričan, da so prave. Tudi zbiralec z dolgoletnimi izkušnjami se namreč lahko znajde v položaju, ko ni prepričan, ali je znamka res tista, za kar je predstavljena; ta ugotovitev v še večji meri velja za manj izkušene zbiralce. Pri tem se porajata dve vrsti dvomov:

prvi je, ali gre za pristno znamko v vseh elementih (npr. kaj je z zobčanjem, barvo, žigom – to zlasti tam, kjer je vrednost žigosane znamke večja od nežigosane, itd.) ali pa je morda celo ponaredek v celoti in

drugi, ali je znamka neoporečna (brez tenkih mest, zatrganin, je lepilo brezhibno, kaj je z zobci pri konkretni izdaji itd.).

Še več vprašanj se marsikdaj poraja pri pismih (nekatero znamke na pismih so vredne mnogo več kot posamezne, tako žigosane kot nežigosane), pa tudi žigih in ostalih elementih na njih.

Mnenje seveda nekaj stane, ampak to je še vedno bolje, kot metati denar stran za ponaredek; miren spanec pa ima tudi svojo ceno. Poleg tega je takrat, ko se pri neki znamki ugotovi, da gre za ponaredek, marsikdaj prepozno, saj prodajalca ni več, ali pa o vračilu denarja noče niti slišati. Torej je treba ukrepati preventivno.

Atestatorji pokrivajo področje, za katerega so usposobljeni, njihov spisek, ki

je objavljen tudi na spletni strani FZS, pa je naslednji:

Bojan Bračič / Republika Slovenija od 1991 naprej;

Konrad Kajtna / predfilatelija in avstro-ogrski žigi s Slovenskega območja;

Boštjan Petauer / SHS 1919–1921, Koordinator FES;

Stane Čičerov / SHS – porto znamke; Bojan Kranjc / SHS – časopisne znamke;

Matjaž Deržaj / Okupacije Slovenije 1941–1945;

Veselko Guštin / Julijska krajina (JK) 1918–1919 in cona A in B Julijske krajine in STO 1945–1954;

Saša France / Jugoslavija 1945–1991;

Igor Pirc / Celine in njihova uporaba na območju RS

FES je že od svoje ustanovitve dalje kolektivni član AIEP (Association internationale de Experts en Philatélie – mednarodna zveza filatelističnih izvedencev) in deluje po njihovih pravilih. Ker smo kolektivni član, vsako izdano mnenje sopodpišeta dva atestatorja ter koordinator FES (to je avtor tega prispevka), s čimer se zmanjša možnost napak.

Cena izdanega mnenja je 25 evrov, ne glede na vrednost znamke, o pristnosti katere se želi mnenje. Temu je potrebno dodati še morebitne poštarne stroške. Postopek pridobivanja mnenja je v skladu s pravilnikom FES-a trenutno naslednji:

1. Kdor želi mnenje, se dogovori z atestatorjem za zadevno področje in nakaže znesek 25 evrov na TRR zveze

št. SI56 9067 2000 0417 355, polje namena pa vpiše: plačilo za atest.

2. Ko koordinator FES dobi obvestilo o plačilu, sporoči atestatorju zaporedno številko atesta.

3. Atestator izda atest, poskrbi za potrebne ostale podpise in suhi žig na mnenju ter ga preda naročniku mnenja.

4. Atestator potem poskrbi za ostale administrativne zadeve, ki pa ne zadevajo naročnika mnenja.

Do sedaj je bilo izdanih 87 atestov, večina od teh v začetku delovanja FES. Letos je bilo izdano prvo mnenje za (ve-rigarski) ponaredek.

Kot je v knjigi The Regent Encyclopedia of Postage Stamps, katere urednik

je bilo leta 1935 eno najbolj znanih filatelističnih imen Velike Britanije vseh časov, Robson Lowe, na koncu svojega prispevku The Value of Expert Opinions and Certificates zapisal znani filatelistični strokovnjak tistega časa F. Ing-ham: »Zelo težko pretiravamo pri po-udarjanju pomembnosti certifikatov in garancij, zlasti ob upoštevanju dejstva, da je to v dobro našega konjička«. Ta misel je po skoraj 80 letih, odkar je bila zapisana, še vedno zelo aktualna.

Vse, ki jih v zvezi s tem prispevkom zanimajo dodatne informacije, jih lahko dobijo na e-naslovu:

bostjan.petauer@siol.net.

Pisma naših članov

Ivan Turk

Slovenske poštné znamke s črtno kodo na robu

Pomoč računalnikov pri prodaji poštnih znamk na poštnih okencih je pripeljala do tega, da so se na tiskanih polah poštnih znamk ob robu začele pojavljati črtné kode, ki olajšujejo obračunske in kontrolne postopke pri njihovi prodaji. Ustrezní aparat s pomočjo črtné kode prepozna znamko in njeno frankaturno ceno, potrebno je dotipkati le oddano količino, da je oddajo mogoče zaračunati kupcu, na podlagi računalniških informacij pa kontrolirati tudi izkupiček in zalogo pri prodajnem okencu.

Črtna koda je bila ob začetku uporabe praviloma odtisnjena le na desnem spodnjem vogalu pole poštnih znamk, saj se poštné znamke v njej največ-

krat začno trgati levo zgoraj in je na spodnjem robu odtisnjeno črtno kodo

mogoče uporabljati do prodaje zadnje znamke v poli. Za zbiralca poštних znamk je nato črna koda lahko nekakšen privesek k njej najbližji znamki in na ta način predmet zbiranja.

Sčasoma so se pri pri frankovnih znamkah začele pojavljati črtne kode na dveh sicer praznih robovih njihove pole, kar navsezadnje njihovega kupca niti toliko ne moti, saj črna koda spada na embalažo za prodajo, tako je pa mogoče šteti tudi robove pole poštних znamk, ki so v zvezi s prodajo itak prej ali slej odstranjeni.

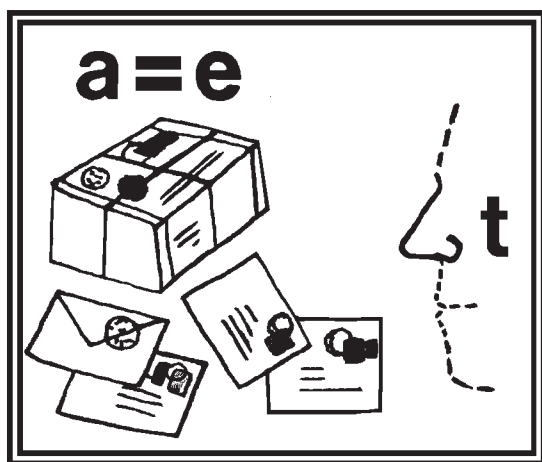

Drugeče je pa, če je črna koda natisnjena na kakem bloku, ki v nasprotju z znamkami nima odstranljivih robov.

Takšna črna koda očitno poslabšuje estetsko podobo bloka, na kar njegov izdajatelj očitno ne misli.

Takšno pomanjkljivost bi bilo mogoče preprosto odpraviti, če bi v vsakem fasciklu blokov bil vključen tudi list s črtno kodo, ki bi ga bilo mogoče uporabiti pri vsaki prodaji bloka, prodani blok pa bi ostal nedotaknjen brez packarije, ki jo na njem povzroča črna koda. Očitno pa so pri izdajatelju blokov prevladale tehnokratske rešitve v škodo umetniških in ekonomskih razlogov. Kako nato v svetu predstavljati neomadeževano kulturno poslanstvo z najlepšimi znamkami in bloki in kako nekaj ob takšnih pomanjkljivostih komercialno promovirati za čim širšo prodajo?

Rešitev rebusa je lepa človeška lastnost.

Ugankarsko razvedrilo

Pred vami je znova črkovni sudoku, ki ostaja nekoliko drugačen ugankarski izziv. Miselna uganka je sestavljena z devetimi različnimi črkami. Pravila za rešitev te uganke so enaka kot za številčni sudoku. V prazna polja mreže je potrebno vpisati manjkajoče črke tako, da se posamezna črka ne ponovijo niti v vrstici niti v stolpcu niti v manjšem kvadratu obrobjenem z debelejšo črto. Za lažje reševanje je vsaka od devetih različni črk v polja mreže zapisana vsaj enkrat.

		E		O				S
	S	V						N
				L	V		I	J
J			O	I			V	
				E				
	V			S	L			E
V	A		I	N	S			
E						L	S	
O				J		A		

Ob pravilni rešitvi boste v srednji vrstici od leve proti desni dobili geslo tokratne nagradne uganke. Geslo je posredno povezano s enega od obveznih elementov vsebujejo tudi zadnje izdane filatelijo, saj poimenuje poštnih znamk, ki ga znamke.

Med prispelimi pravilnimi tri nagrajence, ki prejmejo Slovenije iz preteklih let.

rešitvami bomo izžrebali eseje Filatelistične zveze

Rešitev nagradne uganke dopisnici na naslov Filatelistična 1584, 1001 Ljubljana s pripisom vključno 16. novembra 2013. Ne pozabite pripisati svojega naslova. Vse prispеле ovojnice in dopisnice bomo namenili mladim zbiralcem v filatelističnih krožkih po Sloveniji. Pri pošiljanju zato uporabite poštno znamke ali celine, ki jih je sicer težje najti med pošiljkami po domovini.

pošljite v ovojnici ali na zveza Slovenije, p.p. »nagrada uganka« do

Robert Jordan

LX-TELEGRAMI

Podarite svoje najlepše želje in misli

Knjiga Ljubezen - izbrani citati

12 x 19 cm,
trda vezava s
ščitnim ovitkom

12,99 €
/ kos

Knjiga Moje najljubše pravljice

22 x 29 cm, trda vezava
z obloženo naslovnico,
18 otroških pravljic

14,99 €
/ kos

Ropotulja Slonček

10 x 13 cm,
plastika

6,49 €
/ kos

Psiček z rutko

13 cm, pliš

4,29 €
/ kos

Mlečna čokolada Gorenjka s celimi lešniki

450 g,
izdelano v Sloveniji

11,00 €
/ kos

Navadne LX-voščilnice

1,33 €
/ kos

Celotno ponudbo LX-daril in LX-voščilnic si oglejte na www.posta.si.

Info & naročila: 080 14 10,
telegrami.posta.si ali najbližja pošta

Zanesljivo vsepovsod
POŠTA SLOVENIJE
POŠTA IN FINANCE